

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1930 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för mejerihanterings och smörexportens befrämjande jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 mars 1930 dagtecknad proposition, nr 266, vilken hänvisats till särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

*Proposition
nr 266.*

1) såsom organisationsbidrag till mjölkbedömningsföreningar för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra förslagsanslag* av 15,000 kronor,

2) för anordnande av utbildningskurser för mjölkbedömare för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 3,000 kronor,

3) såsom statsbidrag till svenska mjölkintressenters upplysningsförening för bedrivande av kvalitetspropaganda för mjölk företrädesvis i de landsdelar, där en avsevärd smörproduktion för export äger rum, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra anslag* av 10,000 kronor,

4) för anordnande av fortbildningskurser för mejeripersonal för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 20,000 kronor,

5) för bidrag till avlöning av mejerikon konsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra förslagsanslag* av 67,000 kronor,

6) till bestridande av resekostnader, för ett halvt år räknat, för mejerikon konsulenter vid resor, som verkställas på uppdrag av svenska smörprovningarna, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra förslagsanslag* av 5,000 kronor,

7) utöver vad i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkt 5, föreslagits, till en stipendiat i boskapsskötsel och mejerihushållning m. m. för budgetåret 1930/1931 under samma huvudtitel anvisa ett *extra anslag* av 2,500 kronor,

8) såsom arvode, för ett halvt år räknat, till en mejeriingenjör för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra anslag* av 3,000 kronor,

9) till två stipendier å vardera 3,000 kronor för utbildande av mejerijöer för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 6,000 kronor,

10) för anordnande av instruktionskurs för mejerikonsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 9,000 kronor,

11) dels besluta, att en särskild fond, benämnd statens mejerilånefond och ställd under lantbruksstyrelsens förvaltning, skall inrättas, i vilken fond den nuvarande norrländska andelsmejerifonden skall uppgå och från vilken lån må i mån av tillgång utlämnas för anläggande eller modernisering av mejerier,

dels medgiva, att lån ur statens mejerilånefond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i propositionen omförmälda grunder,

dels ock såsom kapital för statens mejerilånefond å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» anvisa ett *reservationsanslag* av 2,000,000 kronor, därav 1,800,000 kronor skola utgå av lånemedel,

12) såsom statsbidrag till täckande av kostnaderna för svenska smörprovingarnas verksamhet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 81,300 kronor,

13) dels besluta, att genom statens försorg kyllagerhus för smör och ägg skola anläggas i Malmö och Göteborg för i propositionen omförmälda syften och i överensstämmelse med plan, som av Kungl. Maj:t godkännes,

dels ock för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »kyllagerhus för smör och ägg» anvisa ett *reservationsanslag* av 4,000,000 kronor, att utgå av lånemedel, samt

14) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som må finnas erforderliga för smörexportens koncentrerings i enlighet med i protokollet angivna grunder samt för exportsmörets intagande i statens kyllagerhus i Malmö och Göteborg i och för kontroll, skötsel och lagring före exportens verkställande.

Motioner. Inom riksdagens båda kamrar hava motioner rörande åtgärder till mejerihandlingens och smörexportens befrämjande väckts dels i anledning av förut nämnda proposition, nr 266, dels i anledning av proposition nr 108. Ifrågavarande motioner, vilka för behandling hänvisats till särskilda utskottet och av utskottet upptagits till prövning i samband med handläggningen av proposition nr 266, äro följande.

Motioner i första kammaren:

av herr *Johan Johansson m. fl.* (I: 19), däri hemställt, att riksdagen måtte besluta, att från och med den 1 juli 1930 av statsmedel skall utbetalas ett exportunderstöd av 40 öre för varje kilogram runmärkt smör, som utföres ur landet; samt att riksdagen för detta ändamål måtte för instundande budgetår anvisa ett förslagsanslag å 10 milj. kronor;

av herr *Johan Johansson m. fl.* (I: 20) om sådan ändring i gällande tulltaxa, att tullen å smör höjes från nuvarande 20 till 40 öre per kg.;

av herr *Johan Johansson m. fl.* (I: 189) om sådan ändring av tulltaxan, att tullsatsen för ost, alla slag, höjes från nuvarande 20 till 40 öre per kg.;

av herr *Edw. Larson* (I: 305), vari hemställts under punkt 1) om vidtagande av åtgärder för upparbetande av Sveriges exportmarknad för animala produkter och under punkt 3) om vidtagande av åtgärder, som motverka den stora kraftfoderimporten;

av herrar *Larsén* och *Johan August Larsson* (I: 324), lika lydande med motionen i andra kammaren nr 528;

av herrar *Roos* och *Bodin* (I: 327), vari föreslagits, att det av Kungl. Maj:t för bidrag till avlöning av mejerikonsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln begärda extra förslagsanslaget av 67,000 kronor ökas med 5,200 kronor till 72,200 kronor för möjliggörande av ytterligare en mejerikonsulents anställande, nämligen på Gotland;

av herr *Per Gustafsson m. fl.* (I: 328), vari hemställts, att ett belopp av 1,000,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t må finnas lämpliga, användas för främjande av åtgärder, ägnade att förbättra avsättningen av det svenska exportsmöret, varvid företrädesvis synes böra ifrågakomma bidrag eller, i förekommande fall, lån för

a) mejeriernas sammanslutande i förbund, exportföreningar och en gemensam riksorganisation för exportens handhavande,

b) upprättande av centrala försäljningskontor i Sverige och i de länder, dit smörexport äger rum,

c) genomförande av ändamålsenliga transportförhållanden för exportsmöret, samt

d) understödjande av en planmässigt ordnad försäljningsverksamhet och marknadsinformation;

av herr *Ernfors m. fl.* (I: 329), däri hemställts, att sådan ändring i fråga om distriktsindelning för mejerikonsulenternas verksamhet vidtages, att Kopparbergs och Gävleborgs län tillsvidare utgöra ett distrikt och att Västernorrlands län hänföres till annat sådant;

av herr *Lundell m. fl.* (I: 335), däri hemställts, att riksdagen måtte för premiering av smör, tillverkat av under år 1930 i svenska smörprovningarna deltagande mejerier, i huvudsaklig överensstämmelse med det i propositionen nr 266 omförmälda, av lantbruksstyrelsen framlagda förslag härutinnan med av motionärerna ifrågasatta jämkningar, anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag av 250,000 kronor;

av herr *von Stockenström* (I: 336), däri hemställts,

att, vid fördelandet av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget å 67,000 kronor såsom bidrag till avlöning av 13 mejerikonsulenter, den i jordbruksutredningens betänkande III av den 6 februari 1930 föreslagna indelningen av landet i distrikt följes, varvid Kungl. Maj:t avgör, i vilka distrikt konsulenter i första hand böra tillsättas,

att för bestridande av mejerikonsulenternas resor, utöver av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, måtte anvisas ett belopp av 8,000 kronor, att utgå till de hushållningssällskap, som anställt mejerikonsulenter, samt

att grundlönen för den föreslagne direktörsassistenten hos svenska smörprovingarna med placering i Göteborg fastställs till 7,200 per år;

av herr *Fehr m. fl.* (I: 337), däri hemställts, att riksdagen ville

1) såsom statsbidrag till svenska betes- och vallföreningen för fröodling av de inom Norrland viktigaste betesgräsen för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 500 kronor;

2) såsom organisationsbidrag till svenska betes- och vallföreningen för anordnande av kultiveringsförsök för uttrönande av vilka metoder, som böra förordas vid beteskulturens införande på olikartade jordområden i Norrland, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag dels av 11,400 kronor, utgörande engångskostnader, dels av 9,000 kronor, motsvarande beräknade årskostnader;

3) såsom statsbidrag till svenska betes- och vallföreningen för anordnande av fyra kontrollgårdar för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa dels ett extra anslag av 12,000 kronor, motsvarande engångskostnad, dels ock extra anslag av 30,000 kronor, motsvarande den beräknade årskostnaden; samt

4) för utdelning såsom exportstipendier för studier i utlandet av det svenska jordbrukets och särskilt den svenska mejerihanteringens exportförhållanden för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 25,000 kronor;

av herr *Bergman* (I: 338), vari föreslagits att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående möjligheten och lämpligheten av införande av mjölk som allmän måltidsdryck vid sådana statliga inrättningar, där utspisning på statens bekostnad äger rum, med de undantag, som kunna föranledas av läkares föreskrift om annan måltidsdryck; samt att resultatet av sådan utredning och eventuellt därav föranlett förslag måtte meddelas nästkommande års lagtima riksdag.

Motioner i andra kammaren:

av herr *Olsson* i Golvvasta *m. fl.* (II: 57), lika lydande med motionen i första kammaren nr 19;

av herr *Olsson* i Golvvasta *m. fl.* (II: 58), lika lydande med motionen i första kammaren nr 20;

av herr *Lindgren m. fl.* (II: 125), däri hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1930/1931 i riksstaten upptaga ett förslagsanslag å 33 milj. kronor till den svenska mjölkproduktionens premiering genom garanti för ett pris av lägst 15 öre per liter, att av Kungl. Maj:t användas i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna riktlinjer;

av herr *Persson* i Trången *m. fl.* (II: 329), lika lydande med motionen i första kammaren nr 189;

av herrar *Johansson* i Bro och *Andersson* i Dunker (II: 357), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att från och med den 1 juli 1930 under en tid av tre år av statsmedel skall utbetalas en exportpremie av 30 öre per kg. för all

ur riket exporterad ost; samt att för sagda ändamål för budgetåret 1930/1931 beviljas ett förslagsanslag av 200,000 kronor;

av herr *Bengtsson* i Kullen *m. fl.* (II: 478), däri hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av tulltaxan (nr 20) att den nu utgående tullsatsen för kondenserad mjölk höjes från 10 kr. till 20 kr. per 100 kg.;

av herr *Lindqvist* i Halmstad *m. fl.* (II: 528), däri hemställts, att för det fall riksdagen beslutar koncentrerings av smörexporten, i detta beslut måtte innefattas, att dylik export även må äga rum över Halmstad, samt att det måtte överlämnas åt Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter angående kontroll, som härav må anses påkallade;

av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.* (II: 531), däri hemställts, att riksdagen måtte till organisationsbidrag för bildandet av en andelsmejeriernas egen smör-exportförening anvisa ett förslagsanslag om 60,000 kronor; till fraktbidrag för smör, försålt genom denna exportförening, anvisa ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor; samt för organiserandet genom denna förening av handeln med svenskt smör i England, eventuellt genom upprättandet av fasta försäljningsställen, anvisa ett anslag av 100,000 kronor;

av herr *Gardell* i Gans *m. fl.* (II: 535), lika lydande med motionen i första kammaren nr 327;

av herr *Aronson* *m. fl.* (II: 536), lika lydande med motionen i första kammaren nr 329;

av herr *Hamrin* *m. fl.* (II: 537), lika lydande med motionen i första kammaren nr 328;

av herr *Andersson* i Grimbo (II: 543), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att för varje kilogram runmärkt smör, som utföres ur landet, skall utgå ett exportstöd av 40 öre; att de härför erforderliga medlen eventuellt skola anskaffas genom åsättande av avgifter å importerade fodermedel; samt att utskottet måtte föreslå grunderna för och storleken av de importavgifter, som erfordras för förslagets genomförande;

av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* (II: 545), däri hemställts, att riksdagen måtte till främjande av ökad smörförbrukning vid statliga inrättningar i ungefärlig omfattning med vad i motionen anförts under nionde huvudtiteln för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor;

av herr *Lilliecreutz* (II: 548), lika lydande med motionen i första kammaren nr 336;

av herr *Selberg* *m. fl.* (II: 549), däri hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag att den norrländska andelsmejerilånefonden skall uppgå i den föreslagna statens mejerilånefond måtte besluta, att den norrländska andelsmejerilånefonden utökas till 1,000,000 kronor och att ränta, amorteringsvillkor och bestämmelser rörande lån ur fonden m. m. måtte fastställas lika med vad som kommer att gälla för den av Kungl. Maj:t i proposition nr 266 punkt 11 föreslagna fonden;

av herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.* (II: 551), däri hemställts, att riksdagen måtte för premiering av smör, tillverkat av under tiden 1 juli 1930 till

30 juni 1931 i svenska smörprovningarna deltagande mejerier, i överensstämmelse med det i propositionen nr 266 omförmälda, av lantbruksstyrelsen framlagda förslag härutinnan, anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag på 400,000 kronor;

av herr *Bergström* i Bäckland (II: 552), däri hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta, att i förslaget i Kungl. Maj:ts proposition nr 266 till årets riksdag angående inrättandet av en mejerilånefond medgives rätt för mejeriföreningar och s. k. körlag att på villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmes, erhålla lån ur denna fond eller ur den norrländska mejerilånefonden, om den fortfarande kommer att förbliva självständig, till lastbilar för transport av mjölk och övriga till mejerihanteringen hörande varor;

av herr *Osberg m. fl.* (II: 553), lika lydande med motionen i första kammaren nr 337.

Förslagens allmänna innebörd och gruppering.

De sålunda föreliggande förslagen till åtgärder för befrämjande av mejerihanteringen och smörexporten kunna med hänsyn till förslagens innebörd lämpligen grupperas sålunda:

A) Förslag om vissa åtgärder till förbättrande av mjölkens och smörets kvalitet.

B) Förslag om vissa åtgärder till förbättring av mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt avseende, särskilt med hänsyn till ordnandet av exporthandeln med smör.

C) Förslag om exportpremier samt höjda tullar för smör och ost ävensom höjd tull för kondenserad mjölk.

D) Förslag om vissa åtgärder, syftande till ökad avsättning inom landet av mjölk och smör.

E) Förslag om visst garanterat mjölkpris.

F) Förslag om vissa åtgärder för beteskulturens befrämjande.

I det följande komma de föreliggande förslagen att gruppvis upptagas till behandling i nu nämnd ordning. Innan så sker, har utskottet emellertid velat dels erinra om riksdagens år 1928 till Kungl. Maj:t avlätna skrivelse med anhållan om utredning på nu förevarande område ävensom i anledning därav vidtagna åtgärder, dels ock giva uttryck åt vissa allmänna synpunkter beträffande förutsättningarna för de stödåtgärder från statens sida, som kunna ifrågakomma.

Riksdagens skrivelse år 1928 och därav föranleda åtgärder.

I anledning av motioner år 1928 nr 119 i första kammaren av herr Nils Anton Nilsson m. fl. och nr 202 i andra kammaren av herr Lindman m. fl. samt motion nr 177 i första kammaren av herr Tjällgren anhöll riksdagen, under åberopande av jordbruksutskottets av riksdagen härutinnan godkända utlåtande nr 1, punkt 81, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 maj 1928 (nr 9 A p. 37) om utredning rörande de åtgärder, som kunna vara erforderliga för avhjälpande av de i vissa avseenden otillfredsställande förhållanden, som för närvarande råda i fråga om smörexporten, samt, i den mån så kunde befinnas erforderligt, om framläggande för riksdagen av de förslag, var till utredningen kunde giva anledning.

I sitt ovanberörda utlåtande erinrade jordbruksutskottet om frågans behandling vid 1927 års riksdag, varvid utskottet uttalat, att det enligt utskottets mening vore en angelägenhet av stor vikt, att intet underlåtes, som kunde vara ägnat att främja det syfte, som i detta hänseende vore i fråga. Enligt utskottets tillstyrkande hade 1927 års riksdag bifallit ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om anslag för anställande hos svenska smörprovningarna av två mejerikon konsulenter. Däremot ansåg riksdagen, att någon särskild utredning i ämnet, varom yrkanden då motionsvis blivit framställda, icke vore påkallad, varvid förutsattes, att lantbruksstyrelsen jämväl i fortsättningen komme att med uppmärksamhet följa förhållandenas utveckling. I sitt av riksdagen godkända utlåtande av år 1928 anförde jordbruksutskottet vidare följande.

Emellertid kvarstå, såsom i de två förstnämnda nu förevarande motionerna understrukits, å ifrågavarande område vissa allvarliga missförhållanden. Med hänsyn till de stora värden, som i ifrågavarande avseende stå på spel, vill utskottet nu biträda, att en undersökning omedelbart kommer till stånd för utvärderande av möjligheterna och lämpligaste sättet för undanröjande av dessa missförhållanden. Beträffande de i sådant avseende framkomna uppslagen åsyfta dessa först dels en förbättrad konsulent- och upplysningsverksamhet och dels en mera fackmässig och självständig handläggning av mejeriärenden i lantbruksstyrelsen. I förra avseendet har ju ett steg i angivet syfte tagits genom inrättande av de båda konsulentbefattningarna vid svenska smörprovningarna och ehuru resultatet av den sålunda åvägabragta ökade samverkan mellan provinnsstyrelserna och exportmejerierna icke ännu kan överblickas, hava enligt vad departementschefen i sitt ovanberörda yttrande anförat goda verkningar därav redan kunnat skönjas. Även om utskottet givetvis fullt uppskattar betydelsen av en rationellt bedriven upplysningsverksamhet och även anser, att denna fråga är förtjänt av ytterligare övervägande, finner utskottet likväl tillräcklig anledning icke föreligga att på sätt i motionen I: 177 åsyftas utan vidare förorda en ökning av antalet statsavlönade tjänstemän på ifrågavarande område. Rörande tanken på en särskild byrå för mejeriärenden i lantbruksstyrelsen, med vars inrättande givetvis skulle följa icke obetydligt ökade kostnader för staten, vill utskottet erinra om möjligheten att tillgodose det i motionerna framhållna behovet i förevarande avseende genom den på området speciellt sakkunniga person, som lantbruksstyrelsen har till sitt förfogande i statskonsulenten i mejerihushållning, vilken det åligger att biträda vid handläggning av hithörande ärenden. Uteslutet torde emellertid icke vara, att inom ramen för lantbruksstyrelsens nuvarande organisation vissa jämkningar kunna efter närmare undersökning av förhållandena vidtagas för ett bättre tillgodoseende av den centrala handläggningen av mejeriärendena.

Viktigast är emellertid enligt utskottets mening ett tillfredsställande ordnande av den kommersiella sidan å ifrågavarande område, vilken såsom motionärerna framhållit lämnar rum för befogade erinringar. De i motionerna antydda utvägarna i detta avseende, vilka med framgångsrikt resultat anlitats i Finland utan något direkt ingripande från statens sida, finner utskottet förtjänta av allvarligt övervägande, och vill utskottet härvid särskilt betona, att jordbrukarnas eget stora intresse å förevarande område påkallar, att från deras sida allt göres för åvägabringande av gynnsammast möjliga förhållanden. Den medverkan, som från statens sida närmast torde kunna ifrågakomma, hänförs sig till den enligt utskottets mening betydelsefulla frågan om smörexportens koncentrerings.

Vid den förutsättningslösa utredning, som utskottet sålunda tillstyrker, tor-

de jämväl andra hithörande spörsmål, såsom exempelvis informationens lämpliga ordnande, kunna bliva föremål för undersökning.

I anledning av berörda riksdagsskrivelse ävensom en av samma riksdag den 8 juni 1928, nr 375, till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse rörande utredning om jordbrukets ekonomiska läge samt angående de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft därhän, att förutsättningar skapas för att jordbrukets arbetare må komma i åtnjutande av bättre levnadsvillkor, bemyndigade Kungl. Maj:t den 18 juli 1928 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga. Dessa sakkunniga — jordbruksutredningen — tillkallades den 20 december 1928 och hava den 6 februari 1930 avgivit betänkande angående vissa åtgärder för mejerihanteringsens och smörexportens befrämjande (statens offentliga utredningar 1930: 4).

Förutsättningar för stödatgärder från det allmännas sida.

Erfarenheten från olika länder visar, att den viktigaste faktorn för höjande av jordbruksnäringens läge består i en ändamålsenligt, klokt och fast organiserad självhjälpsrörelse. Detta gäller i särskilt hög grad produktionen av mjölk och mejeriprodukter. Vad som på det området har utträttats till jordbruksnäringens fromma genom andelsmejerierna kan icke överskattas. Tillverkning i stor skala av kvalitetssmör i ett land med många små och medelstora jordbrukare är icke tänkbar utan andelsmejerier. I fråga om denna form av självhjälp har Danmark varit föregångslandet. Även Sverige har i huvudsak andelsmejerierna att tacka för de ekonomiska framstegen inom mejerihanteringen under de senaste fyrtio åren.

Genom olika undersökningar, den senaste verkställd av jordbruksutredningen, har det emellertid tillfullo ådagalagts, att den svenska andelsmejerirörelsen alltjämt är behäftad med stora brister, som minska jordbrukarnas avkastning av ladugårdsskötseln. Framstegen på mejeriområdet ha fördröjts framför allt genom bristen på lämpliga centrala organ, genom vilka självhjälpsrörelsen skulle kunnat göras enhetlig och med kraft inriktas på samfälliga mål.

Vad den svenska mejerihanteringen framför allt skulle behöva, är en sammanlutning mellan mejerierna i större omfattning än som hittills skett. Härigenom kunde bäst och billigast åstadkommas den uppräckning, varav andelsmejerirörelsen är i så starkt behov. De dugliga krafter, varöver riktigt skötta lokala andelsmejerier förfoga — sådana finnas många —, skulle inom sådana mejeriförbund kunna utnyttjas på ett helt annat sätt än nu, till gagn för mejerihanteringen i dess helhet och för hela landets ekonomi. Ett allmänt mejeriförbund skulle vara rätt forum för avhandlande av de gemensamma åtgärder i fråga om höjandet av mejeriproduktionens kvalitet, organiserandet av exporten och den inre avsättningen av mejeriprodukter, den lämpliga fördelningen över landet av mejerierna, mejeriernas organisation, utbildning av personal o. s. v., som äro trängande nödvändiga. Konsulentverksamheten borde med ekonomiskt stöd av staten kunna i huvudsak övertagas av ett dylikt förbund eller till detsamma anknutna distriktsammanslutningar, likaså den organiserade mjölkbedömningen. Därest förbundet ej självt, i likhet med den finska smörexportföreningen Valio, kan tjänstgöra som exportorgan för det av medlemmarna producerade smöret och osten — en fråga, som i likhet med många

andra lämpligen kan övervägas endast av andelsmejeriernas egna representanter under förbundets ledning — så kan det taga initiativ till skapandet av rationellt organiserade exportföretag. Vidare skulle förbundet direkt kunna förbättra andelsmejeriernas ekonomi genom att åt dem anskaffa arbetsmaterial, mejeriutensilier och förbrukningsartiklar.

Jämsides och i samverkan med en självhjälpsrörelse av nu avsedd innebörd kunna åtgärder från det allmännas sida till mjölkproduktionens och mejerihanteringens befrämjande jämväl bliva av betydelse. Vad staten kan uträtta på ifrågavarande område är att lämna anslag för det produktiva och kommersiella arbetets befrämjande, att vidtaga åtgärder för kontroll över exportsmöret samt att verka för vidgad upplysning och förbättrad utbildning inom produktionsgrenen i fråga. Det lär icke kunna förnekas, att dylika åtgärder kunna bliva till gagn, om de äro rätt planlagda. I vissa hänseenden, särskilt i vad gäller kontrollen över exportsmörets kvalitet, torde statens medverkan för närvarande vara ofrånkomlig. Men därest en fast vilja icke finnes hos de intresserade själva att bota bristerna i produktion och handel och driva fram verksamheten med erforderlig kraft, kunna statsåtgärder till produktionsgrenens höjande icke förväntas i längden medföra resultat, som motsvara statens uppoffringar för stödåtgärderna i fråga.

Med hänsyn till nu anförda synpunkter har i vissa hänseenden, såsom i det följande närmare skall angivas i samband med behandlingen av respektive förslag, viss tveksamhet gjort sig gällande med avseende å de föreslagna åtgärderna. Inom utskottet har den meningen sålunda kommit till uttryck, att det skulle som villkor för det allmännas mellankomst rätteligen uppställas krav på att en mera allmän sammanslutning mellan mejerierna först borde komma till stånd, så att anslagsmedlen kunde överlämnas till en sådan organisation, för att av den disponeras såsom bidrag till dess egna produktionsbefrämjande åtgärder av skilda slag. Emellertid har utskottet ansett ett uttryckligt villkor av dylik innebörd icke böra i frågans nuvarande läge ifrågakomma, särskilt med hänsyn till vikten utav att de tilltänkta åtgärderna för förbättring av mejeriprodukternas kvalitet och för befrämjande av exporthandeln med smör uppenbarligen icke kunna uppskjutas utan risk för ytterligare försämring av denna produktionsgrens konkurrensförutsättningar på exportmarknaden. Betänkligheterna mot omedelbara åtgärder från statens sida hava också i viss mån trängts tillbaka därigenom att — enligt vad utskottet inhämtat — arbete för närvarande pågår för mejerihanteringens organiserande. Härvid åsyftas såväl av Sveriges allmänna lantbrukssällskap tagna initiativ till mejeriernas sammanförande och exporthandeln ordnande som det inom jordbruksutredningen pågående fortsatta utredningsarbetet rörande jordbrukets andelsrörelse och rörande mejerihanteringens organisationsförhållanden.

A. Förslag om vissa åtgärder till förbättrande av mjölkens och smörets kvalitet.

Jordbruksutredningens ovannämnda betänkande angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande är, enligt vad i betänkandet *Jordbruksutredningen.*

uttalats, icke avsett att giva en uttömmande behandling av samtliga spörsmål, som kunna vara att taga i betraktande, då det gäller åtgärder från det allmännas sida till mejerihanteringens stödjande. De i betänkandet innefattade förslagen ha begränsats till sådana åtgärder, som ansetts nödvändiga för upphjälpande snarast möjligt av den svenska smörexporten. I första hand har därvidlag tagits sikte på sådana medel, som direkt kunna vara ägnade att stärka det svenska exportsmörets konkurrenskraft på den utländska marknaden. Därtill ansluta sig vissa förslag till åtgärder för smörtillverkningens höjande i allmänhet i kvalitativt hänseende. Även om dessa frågor erhålla en tillfredsställande lösning, återstå likväl, enligt vad jordbruksutredningen framhållit, ett flertal andra av grundläggande betydelse för mejerihanteringens utveckling och rationalisering, såsom beträffande föreningsrörelsen på mejeriområdet, produktion och försäljning av konsumtionsmjölk, smörhandeln inom landet samt ostproduktionen och avsättningen av ost m. m. Rörande dessa frågor förklarar sig jordbruksutredningen skola framdeles avgiva betänkande.

Jordbruksutredningens föreliggande förslag går ut på anslag för organisationsbidrag till mjölkbedömningsföreningar och införande av kvalitetsbetalning för mjölk vid mejerierna, anslag för anordnande av utbildningskurser för mjölkbedömare, statsbidrag till svenska mjölkintressenters upplysningsförening (numera kallad »Mjölkpropagandan») för bedrivande av kvalitetspropaganda för mjölk, anslag till fortbildningskurser för mejeripersonal, omorganisation av mejerikonsulentverksamheten, anställande av en mejeriingenjör vid svenska smörprovningarna, anslag till stipendier för mejeriingenjörer, anslag för anordnande av en instruktionskurs för mejerikonsulenter och upprättande av en för hela landet avsedd statens mejerilånefond. Med avseende å kontrollen över exportsmöret har jordbruksutredningen föreslagit dels koncentrerings av exporten till Malmö och Göteborg, dels skärpning av kontrollen och utvidgning av kontrollorganisationen — svenska smörprovningarna —, dels inrättande av fullständiga kontrollstationer i Malmö och Göteborg med därtill hörande kylagerhus och laboratorier.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:ts proposition nr 266 bygger i allt väsentligt på jordbruksutredningens ifrågakvarande förslag. Totalsumman av de i propositionen föreslagna anslagen utgör 6,221,800 kronor, varav 5,800,000 kronor skulle utgå av låne-medel. Återstående belopp av 421,800 kronor skulle täckas dels med det i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkt 91, för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande beräknade beloppet av 120,000 kronor, dels av det i samma proposition och huvudtitel, punkt 92, för understöd till vissa åtgärder inom jordbrukets område beräknade beloppet av 800,000 kronor.

1. Organisationsbidrag till mjölkbedömningsföreningar.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom organisationsbidrag till mjölkbedömningsföreningar för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 15,000 kronor.

I propositionen har föredragande departementschefen angivit såsom ett grund-

läggande villkor för att mejeriprodukter av hög kvalitet skola kunna framställas, att tillgång finnes på förstklassig mjölk såsom råvara. Det torde enligt departementschefens uttalande vara onekligt, att nu rådande förhållanden på detta område icke kunna anses tillfredsställande och att verksamma åtgärder för mjölkproduktionens kvalitativa höjande därför äro av behovet påkallade. Som lämpliga åtgärder i dylikt syfte framhåller departementschefen, att det för rätten att föra runmärket uppställas som villkor, att mejeri är anslutet till mjölkbedömningsförening och tillämpar kvalitetsbetalning av mjölk. Sådana åtgärder borde dock genomföras med försiktighet. Det föreslagna organisationsbidraget till mjölkbedömningsföreningar skulle utgå med 400 kronor per nyanställd mjölkbedömare, varav behovet beräknas till 60 stycken. Som villkor för erhållande av organisationsbidrag skulle gälla, att de mejerier, som äro anslutna till bedömningsföreningen i fråga, införa kvalitetsbetalning för mjölk. Ansökning om bidrag skulle, ställd till Kungl. Maj:t eller den myndighet, Kungl. Maj:t funne skäl föreskriva, inlämnas till det hushållningssällskap, inom vars område flertalet av till föreningen anslutna mejerier är beläget. Sällskapet skulle med eget yttrande befordra ansökningen till vederbörande. Till ansökningen skulle fogas stadgar för föreningen, vilkas innehåll icke finge stå i strid med av lantbruksstyrelsen för mjölkbedömningsföreningar utarbetade normalstadgar, ävensom förbindelse av föreningens medlemmar att för sina leverantörer tillämpa kvalitetsbetalning för mjölk, åtminstone såvitt angår andra egenskaper än fetthalt.

I propositionen uttalas, att, därest nyss angivna villkor för bidragets tillgodonjutande uppställas, det syntes sannolikt, att mjölkbedömningsföreningar i viss utsträckning komme att organiseras utan statsbidrag. På grund härav och då bedömningsföreningarnas fullständiga organiserande ej torde medhinnas under nästa budgetår, har det för denna tid åskade beloppet av 15,000 kronor ansetts bliva tillräckligt.

I likhet med föredragande departementschefen anser sig utskottet böra framhäva vikten utav att en ordnad mjölkbedömning allmänt kommer till stånd, så att den för mejeriernas produktion av smör och ost använda råvaran blir av högsta möjliga kvalitet. Att i sådant syfte föreskriva såsom villkor för runmärkesrätt, att mejeri är anslutet till mjölkbedömningsförening, liksom att mjölken betalas efter kvalitet, synes utskottet vara av förhållandena påkallat.

Vad beträffar det ifrågasatta organisationsbidraget till mjölkbedömningsföreningar anser utskottet visserligen, att den relativt obetydliga kostnad, som skulle uppstå för mejerierna genom införande av organiserad mjölkbedömning, borde kunna av dem bestridas utan bidrag av statsmedel. Men då lämnandet av sådant bidrag torde vara ägnat att stimulera till ökat intresse för organisationens genomförande, har utskottet funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Mot bidragens storlek och de för bidrags tillgodonjutande föreslagna villkor har utskottet icke något att erinra.

I anslutning till vad i det föregående anförts angående vikten av, att mejerierna snarast möjligt allmänt sammansluta sig, vill utskottet giva uttryck åt den förväntan, att, då sådan sammanslutning kommit till stånd, frågan om

Utskottet.

mjolkbedömningens organiserande omhändertages av mejerierna själva och att eventuella statsbidrag för ändamålet alltså framdeles lämnas allenast efter framställning från sådan mejerisammanslutning.

Utskottet får alltså tillstyrka, att såsom organisationsbidrag till mjolkbedömningsföreningar för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln må anvisas ett extra förslagsanslag av 15,000 kronor.

2. Utbildningskurser för mjolkbedömare.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anordnande av utbildningskurser för mjolkbedömare för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Till motivering härför anför föredragande departementschefen följande.

Därest under punkt 1 behandlade åtgärder genomföras, skulle mjolkbedömare till ett antal av ungefär 60 stycken nyanställas. Då ett så stort antal för ifrågavarande arbetsuppgift kompetenta personer för närvarande icke torde finnas att tillgå, finner jag jordbruksutredningens förslag rörande anordnande på statens bekostnad av särskilda utbildningskurser för mjolkbedömare väl motiverat. Kurserna synas helst böra ordnas vid anstalt för lantbruksundervisning, där tillgång till mejeri finnes. För deltagande i kurserna torde genomgången statsunderstödd kontrollassistentkurs jämte någon tids mejeripraktik eller ock examen vid mejeriskola böra uppställas som villkor. Kursernas närmare planläggning och genomförande synes böra uppdragas åt lantbruksstyrelsen. Av nämnda styrelse framlagda beräkningar synas ge vid handen, att för anordnande av tre kurser å tre veckor och med 20 deltagare vardera, varigenom behovet för den närmaste tiden torde bliva väl tillgodosett, skulle krävas ett anslag av omkring 3,000 kr. Härvid förutsättes, att statsbidraget bör utgå efter liknande grunder som för kontrollassistentkurser.

Utskottet. På i propositionen anförda skäl synes motiverat, att från statens sida åtgärder vidtagas för anordnande av utbildningskurser för mjolkbedömare. Mot det framlagda förslaget har utskottet icke något att erinra och tillstyrker alltså, att för anordnande av utbildningskurser för mjolkbedömare för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln må anvisas ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

3. Statsbidrag till »Mjolkpropagandan».

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom statsbidrag till svenska mjolkintressenters upplysningsförening — vilken förening enligt numera skedd namnändring benämnes »Mjolkpropagandan» — för bedrivande av kvalitetspropaganda för mjolk företrädesvis i de landsdelar, där en avsevärd smörproduktion för export äger rum, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 10,000 kronor.

Beträffande ifrågavarande anslagsäskande har föredragande departementschefen anfört följande.

Vid strävandena att åstadkomma en förbättring av mjölkens kvalitet synes det icke minst viktigt, att insikt bibringas producenterna om betydelsen av en

sådan förbättring och om medlen att uppnå densamma. Att stort behov av en sådan upplysningsverksamhet föreligger, torde vara otvivelaktigt, liksom även att åtskilligt på denna väg står att vinna för mjölkvalitetens höjande. Från smörexportens synpunkt är det givetvis av särskild vikt, att berörda insikt allmänt sprides bland mjölkproducenterna i de landsdelar, varifrån den huvudsakliga smörexporten härleder sig, d. v. s. södra Sverige. Jordbruksutredningens förslag rörande statsbidrag till svenska mjölkintressenters upplysningsförening för bedrivande av kvalitetspropaganda för mjölk företrädesvis i de landsdelar, där en avsevärd smörproduktion för export äger rum, finner jag mig därför böra biträda. Nämda förening har sedan några år tillbaka gjort en värdefull insats bl. a. för spridandet av upplysning på förevarande område och synes äga goda förutsättningar att i fortsättningen arbeta för de syften, det föreslagna statsbidraget skulle avse att befrämja.

Från föreningens sida har hemställts om ett statsanslag för ifrågavarande ändamål av 20,000 kr., men då avsikten icke synes böra vara, att staten skall i avsevärdare grad bekosta kvalitetspropaganda för mjölk utan endast lämna ett verksamt stöd vid själva dess organiserande enligt en utvidgad plan, ansluter jag mig till jordbruksutredningens förslag rörande beviljande av ett anslag av 10,000 kr. för budgetåret 1930/1931, vilket synes böra utgå på de närmare villkor rörande anslaget användning m. m., som Kungl. Maj:t finner gott föreskriva.

Utskottet finner befogat, att anslag av statsmedel lämnas såsom bidrag till den ifrågavarande upplysningsverksamhetens organiserande, och tillstyrker alltså bifall till Kungl. Maj:ts i förevarande punkt framlagda förslag om ett extra anslag av 10,000 kronor till »Mjolkpropagandan» för bedrivande av kvalitetspropaganda för mjölk företrädesvis i de landsdelar, där en avsevärd smörproduktion för export äger rum. *Utskottet.*

4. Fortbildningskurser för mejeripersonal.

Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anordnande av fortbildningskurser för mejeripersonal för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor. *Prop. nr 266*

Av föredragande departementschefen har framhållits såsom en grundförutsättning för att mejeriprodukter av hög kvalitet skola kunna tillverkas, att den härvid sysselsatta personalen i fråga om yrkesskicklighet motsvarar utvecklingens krav. Enligt departementschefens uttalande vore otvivelaktigt, att åtskilligt på denna punkt brister. Det vore värt att tagas under noggrann omprövning, huruvida icke borde såsom villkor för mejeris runmärkesrätt föreskrivas, att mejeriets föreståndare skall hava genomgått statligt kontrollerad mejeriskola eller, såsom övergångsform, en ordnad fortbildningskurs. Genom en sådan föreskrift skulle en viss säkerhet vinnas för att den personal, som i första hand vore i behov av kompletterande utbildning, också bleve delaktig av sådan.

Den närmare planläggningen av de föreslagna fortbildningskurserna skulle enligt propositionen uppdragas åt lantbruksstyrelsen. Såväl längre som kortare kurser syntes böra anordnas allt efter arten av det syfte, för vilket kurs anordnas. Kurserna skulle i främsta rummet vara avsedda för sådan perso-

nal, som äger direkt befattning med mejeriprodukternas framställning. Med hänsyn till vikten utav att kurserna vinna talrik anslutning skulle deltagarna erhålla fri undervisning samt reseunderstöd till och från kursorten efter tredje klass å järnväg, automobilomnibus eller ångbåt, jämte visst belopp — fyra kronor per dag — för bekostande av mat och logi.

Utskottet. Utskottet delar Kungl. Maj:ts uppfattning angående vikten utav att mejeripersonalens yrkesskicklighet förbättras. För uppnående av en över hela linjen ökad yrkeskunskap på detta område torde en reformering av såväl den högre som den lägre mejeriundervisningen vara påkallad. Emellertid kunna verkningarna av de undervisningsreformer, som må framgå som resultat av därom nu pågående utredningar och framlagda förslag, icke komma till synes förrän efter relativt lång tid. Det torde därför vara nödvändigt, att omedelbara åtgärder vidtagas för meddelande av undervisning åt den nu verksamma mejeripersonalen rörande den senaste tidens erfarenheter och tekniska framsteg på mejeriområdet. De av Kungl. Maj:t i sådant syfte föreslagna fortbildningskurserna synas utskottet för ändamålet lämpliga.

Emellertid kan enligt utskottets mening en effektiv sådan fortbildning av mejeripersonalen i önskvärd omfattning näppeligen bedrivs inom den kostnadsram, som i propositionen förutsatts. För sin del har utskottet ansett sig böra föreslå, att anslaget för nu avsedda ändamål bestämmes till 30,000 kronor, varvid förutsättes, att anslagsmedlen så disponeras, att utbildningen blir tillräckligt omfattande och effektiv.

Med de föreslagna grunderna för anslagets användning har utskottet i hudsak intet att erinra.

Ehuru utskottet alltså funnit sig böra förorda, att medel beviljas för nu avsedda ändamål, har utskottet, i anslutning till vad som inledningsvis anförts rörande vikten av att en allmänt utbredd sammanslutning mellan mejerierna snarast bringas till stånd, funnit sig böra uttala, att sådana fortbildningskurser för yrkespersonal, som här äro i fråga, lämpligen bort anordnas genom försorg av en dylik mejeriorganisation, eventuellt med bidrag från statens sida. Utskottet förutsätter i varje fall, att kursernas planläggning i möjligaste mån sker i samråd med representanter för mejerierna eller deras organisationer.

Utskottet tillstyrker alltså ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor för budgetåret 1930/1931 för anordnande av fortbildningskurser för mejeripersonal.

5. Mejerikonsulentverksamheten.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för bidrag till avlöning av mejerikonsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 67,000 kronor.

Föredragande departementschefen har rörande denna fråga anfört följande.

Frågan om en omorganisation av mejerikonsulentverksamheten har sedan åtskillig tid tillbaka stått på dagordningen. Bland tidigare förslag å området må nämnas ett av lantbruksstyrelsen den 4 oktober 1926 framlagt förslag, vari landets uppdelning på 10 konsulentdistrikt förordades. Jordbruksutred-

ningen har föreslagit en slutlig organisation med 20 distrikt, vart och ett med en konsulent samt i tre fall dessutom en assistent. På grund av bristande tillgång på för konsulentverksamhet kompetenta personer har dock jordbruksutredningen såsom ett provisorium föreslagit anslag till 10 konsulent- och 2 assistentbefattningar för tiden fr. o. m. 1 januari 1931. Lantbruksstyrelsen har nu efter prövning av såväl sitt eget äldre som jordbruksutredningens förslag funnit sig böra föreslå en organisation med 13 konsulentdistrikt med vardera en konsulent.

Till belysande av lantbruksstyrelsens ifrågavarande förslag finnes i propositionen intagen följande uppställning rörande distriktsindelningen.

D i s t r i k t	Antal mejerier 1927	Antal mejerier, deltagande i smörprov. 1929	I samtliga mejerier invägd mjölk 1927 ton	Antal förrätningsdagar i medeltal per år av		
				konsulent hos hushållnings-sällskap	smörprovskonsulenter	summa
1. Malmöhus län	101	81	334,069	154	27	181
2. Kristianstads och Blekinge län	111	101	239,794	110	57	167
3. Kronobergs och Jönköpings län samt Kalmar läns södra del	201	105	142,830	101	c:a 60	161
4. Hallands län och Älvsborgs läns södra del	123	68	c:a 145,364	93	c:a 8	101
5. Östergötlands län och Kalmar läns norra del	132	73	129,193	41	c:a 97	138
6. Skaraborgs län	433	50	158,345	105	28	133
7. Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs läns norra del . .	91	20	c:a 47,735	—	c:a 13	13
8. Örebro, Västmanlands och Värmland län	127	42	152,600	62	23	85
9. Södermanlands, Uppsala, Stockholms och Gotlands län . .	134	44	170,932	13	34	47
10. Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län	90	18	54,891	78	8	86
11. Jämtlands län	38	—	12,031	109	—	109
12. Västerbottens län	37	2	14,320	135	—	135
13. Norrbottens län	27	3	11,171	161	—	161

Till motivering av Kungl. Maj:ts förslag anföres i propositionen ytterligare följande.

Det torde vara uppenbart, att en effektivt ordnad konsulentverksamhet bör kunna kraftigt bidra till mejeridriftens rationalisering och produktionens kvalitativa förbättring. På grund av det stora behov av en sådan rationalisering och förbättring, som alltmer gör sig gällande, anser jag, att en omorganisation av mejerikonsulentverksamheten nu bör genomföras. Då ifrågavarande verksamhet har viktiga uppgifter att fylla inom landet i dess helhet, synes organisationen omedelbart böra avse hela landet. Med avseende på organisationens första utbyggande ansluter jag mig till lanbruksstyrelsens uppfattning, att en viss försiktighet bör iakttagas till förhindrande av en eventuell överorganisation, då en senare möjligen erforderlig utvidgning synes lättare att genomföra än en ändring i motsatt riktning. I fråga om konsulentdistriktens omfattning och antal samt antalet konsulenter biträder jag därför lanbruksstyrelsens ovan berörda förslag, för vilket de av styrelsen anförda skälen synas bärande. Konsulenterna synas liksom fallet är med nu-

varande mejerikonsulenter böra vara anställda hos hushållningssällskapen, då förutsättningar åtminstone tills vidare torde saknas för den anknytning till mejerisammanslutningar, som från ett flertal håll framhållits såsom önskvärd. Med avseende på det statsbidrag, som bör utgå för konsulenternas avlöning, synes det av lantbruksstyrelsen och jordbruksutredningen föreslagna beloppet av 4,200 kronor per år och konsulent jämte tre ålderstillägg av 500 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstetid, d. v. s. samma bidrag som för närvarande utgår för jordbrukskonsulenter, vara lämpligt avvägt, varvid förutsättes, att erforderliga lönetillägg bekostas av vederbörande hushållningssällskap. Vid beräkning av ålderstillägg bör konsulent få tillgodoräkna sig den tid, varunder han eventuellt varit anställd som konsulent hos hushållningssällskap före den nya organisationens genomförande. Konsulenterna synas om möjligt böra anställas från 1931 års början. Då de till hushållningssällskapen för visst budgetår beviljade anslagen avse verksamheten under visst kalenderår, erfordras för den skull, att 1930 års riksdag anvisar det för hela år 1931 behövliga statsbidraget. Enligt angivna grunder skulle för nämnda år erfordras ett anslag till lönebidrag och ålderstillägg för 13 konsulenter av 64,600 kronor, vilket dock av skäl, som lantbruksstyrelsen anfört, synes böra fixeras till 67,000 kronor, att anvisas såsom förslagsanslag. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att föreskriva de närmare villkoren för statsbidragets utgående, vilka villkor synas böra i huvudsak ansluta sig till vad lantbruksstyrelsen på sin tid i ärendet föreslagit.

Sistberörda villkor, vilka även förordats av jordbruksutredningen, äro följande, nämligen *att* samarbete mellan hushållningssällskap ordnas för ernående av ändamålsenlig ledning av konsulentverksamheten i de fall, då konsulentdistrikt omfattar mera än ett sällskaps område, *att* konsulent skall uppfylla vissa kompetensvillkor, varvid prövningen bör tillkomma lantbruksstyrelsen, *att* konsulent skall vara skyldig att helt ägna sitt arbete åt mejeriskötseln inom sitt område, *att* han skall intimt samarbeta med svenska smörprovningarna, *samt att* konsulent skall, därest inom distriktet finnes med statsmedel driven kvinnlig mejeriskola, emot härför stadgad ersättning fungera såsom ledare av och huvudlärare vid skolan, där lantbruksstyrelsen så finner skäligt. Som ytterligare villkor skulle enligt av lantbruksstyrelsen gjort förslag föreskrivas, att hushållningssällskap, som ensamt eller jämte annat sådant sällskap erhåller anslag till mejerikonsulent, skall vara skyldigt att underkasta sig den förändring i fråga om konsulents arbetsområde, som Kungl. Maj:t finner skäligt föreskriva.

Motioner. Vid behandlingen av nu ifrågavarande punkt har till prövning upptagits motionerna I: 327, 329 och 336 första punkten samt II: 535, 536 och 548 första punkten.

Innebörden av motionerna I: 327 och II: 535 är, att Gotland skulle utgöra ett särskilt mejerikonsulentdistrikt samt att anslaget under förevarande punkt med hänsyn härtill skulle höjas till 72,200 kronor. Beträffande skälen härför hänvisas till motionerna.

Innebörden av motionerna I: 329 och II: 536 är, att Kopparbergs och Gävleborgs län skulle utgöra ett konsulentdistrikt och att Västernorrlands län skulle hänföras till annat distrikt. Beträffande skälen härför hänvisas till motionerna.

I motionerna I: 336 första punkten och II: 548 första punkten hemställes, att vid fördelandet av det begärda anslaget å 67,000 kronor den i jordbruksutredningens betänkande III av den 6 februari 1930 föreslagna indelningen av landet i distrikt skulle följas, varvid Kungl. Maj:t skulle avgöra, i vilka distrikt konsulenter i första hand böra tillsättas. Beträffande skälen härför hänvisas till motionerna.

Frågan om ordnande på ett rationellt sätt av rådgivningsverksamheten inom mejerihanteringen har, såsom också i propositionen framhållits, vid upprepade tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Förslag i ämnet framlades sålunda redan år 1926 av lantbruksstyrelsen och motioner rörande hithörande spörsmål väcktes såväl vid 1927 som 1928 års riksdagar. Den av sistnämnda års riksdag hos Kungl. Maj:t begärda utredningen rörande åtgärder för avhjälpande av de i vissa avseenden otillfredsställande förhållandena i fråga om smörexporten får även anses ha åsyftat förnyad utredning och förslag beträffande den rådgivande verksamheten inom mejerihanteringen.

Det förslag i ämnet, som av Kungl. Maj:t nu förelagts riksdagen och som bygger på jordbruksutredningens och lantbruksstyrelsens utredningar, går ut på att denna rådgivningsverksamhet skulle ordnas genom anställande hos hushållningssällskap enligt viss distriktsindelning av särskilda mejerikonsulenter, till vilkas avlöning sällskapen skulle erhålla bidrag av statsmedel.

I sitt betänkande har jordbruksutredningen upptagit till dryftande vissa olika möjligheter till frågans lösning. De alternativ, som därvid upptagits, voro a) konsulenter, helt avlönade med statsmedel och ställda under svenska smörprovningarnas ledning och kontroll; b) statsanställda konsulenter, direkt underställda lantbruksstyrelsens ledning och kontroll; c) konsulenter, avlönade av och anställda hos hushållningssällskapen i huvudsak enligt nu gällande bestämmelser för med bidrag av statsmedel anställda jordbrukskonsulenter; samt d) konsulenter, anställda hos mejerisammanslutningar (mejeriförbund). Den lyckligaste lösningen av mejerikonsulentverksamheten skulle enligt jordbruksutredningens mening vinnas genom att följa den sist angivna utvägen. Emellertid saknades mejeriförbund i de flesta län och, där sådana funnes, ägde de ännu mestadels för ringa tillslutning och fasthet i organisationen. Enligt jordbruksutredningens mening förefunnes därför icke för närvarande den nödvändiga grundvalen för en sådan organisationsforms tillämpande. Då det icke syntes försvarligt att för avvaktande av mejerierorganisationens tillväxt uppskjuta åtgärder för konsulentverksamhetens ordnande till en oviss framtid, ansåg sig jordbruksutredningen därför böra förorda mejerikonsulentverksamhetens ordnande enligt de grunder, som angivits under c) här ovan. Emellertid framhölls såsom önskvärt, att den framtida utvecklingen skulle gå i riktning mot konsulenternas anknytning till mejeriförbund. För möjliggörande och befrämjande härav kunde bliva lämpligt, att konsulenterna, i den mån mejeriförbunden erhålla nödig omfattning och fasthet, överföras till dessa och ställas under deras ledning, åtminstone till en början med bidrag av statsmedel till konsulenternas avlöning.

Enligt utskottets uppfattning är konsulentverksamheten på mejeriområdet *Utskottet.*

*Frågans
tidigare be-
handling.*

*Jordbruks-
utredningen.*

en uppgift, som i alldeles särskilt hög grad synes ägnad att med fördel omhändertagas av mejeriernas egen sammanslutning. Så till vida delar utskottet alltså den uppfattning, som kommit till uttryck i jordbruksutredningens betänkande. Men då utredningen och, på grundval av dess förslag, jämväl Kungl. Maj:t likväl stannat vid en annan lösning av denna organisationsfråga, kan utskottet icke ansluta sig till den härför till grund liggande tankegången. Såsom i det föregående framhållits utgör, enligt utskottets mening, avsaknaden av en mer allmänt utbredd sammanslutning mellan mejerierna inom landet en allvarlig organisatorisk brist inom denna produktionsgren, vilken snarast bör avhjälpas. Som i det föregående nämnts äro också åtgärder i dylik riktning för närvarande å bane. Det synes utskottet med hänsyn härtill mindre ändamålsenligt att nu gå in för en sådan ordning med avseende å mejerikonsulentverksamhetens organiserande, som skulle kunna orsaka svårigheter att framtiden åstadkomma en sådan lösning av detta organisationsspörsmål, som anses mest lämplig och önskvärd.

I det läge, vari frågan sålunda befinner sig, kunde skäl synas föreligga att för närvarande ställa sig avvaktande, då det gäller att fatta ståndpunkt till statens medverkan för mejerikonsulentverksamhetens ordnande. På grund av det trängande behovet utav att dylik rådgivande verksamhet inom mejerihanteringen snarast möjligt må komma till stånd i större omfattning, än som för närvarande sker, har utskottet emellertid ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser anvisande av medel. En i detta sammanhang lämplig utväg har därvid syntts utskottet vara, att erforderligt anslag ställes till Kungl. Maj:ts förfogande att användas till bidrag för anställande av mejerikonsulenter hos sammanslutningar av mejerier eller hos hushållningssällskap eller eljest på sätt Kungl. Maj:t prövar lämpligt. Vid en sådan mera provisorisk lösning av frågan förutsattes, att anslag i första hand skulle komma att utgå till för ändamålet lämpliga mejeriförbund samt att, i den mån bidrag för anställande av konsulent lämnas till hushållningssällskap, sådana villkor uppställas — även vad anställningsformerna för konsulenterna beträffar — att möjlighet sedermera föreligger att utan svårighet helt överföra konsulentverksamheten på mejeriernas egen sammanslutning. I detta sammanhang anser sig utskottet böra understryka vikten av att endast verkligt kompetenta personer må komma ifråga vid konsulentbefattningars tillsättande och att verksamheten erhåller allenast sådan omfattning, som medgives av tillgången på dylika personer.

Av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit rörande förevarande organisationsfråga, följer, att utskottet icke anser någon slutgiltig distriktsindelning för mejerikonsulentverksamheten böra från statens sida nu fastställas. Vad som yrkats i de i detta sammanhang till behandling upptagna motionerna synes vid sådant förhållande icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Vid anslagsmedlens fördelning bör emellertid tillses, att en lämplig uppdelning i verksamhetsområden kommer till stånd.

Mot de i propositionen föreslagna villkor för bidrag till avlönande av mejerikonsulent har utskottet intet att erinra. Dessa villkor torde i tillämpliga delar

även kunna gälla för bidrag till konsulents anställande hos annan sammanlutning än hushållningssällskap. Icke heller storleken av de särskilda bidragen eller anslaget sammanlagda belopp har givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet tillstyrker alltså, att till Kungl. Maj:ts förfogande må ställas ett extra reservationsanslag av 67,000 kronor att användas till bidrag för anställande av mejerikonsulenter hos sammanslutningar av mejerier eller hos hushållningssällskap eller eljest på sätt Kungl. Maj:t prövar lämpligt.

Motionerna I: 327, 329 och 336 första punkten samt II: 535, 536 och 548 första punkten torde, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad ovan anföres, icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

6. Bidrag till mejerikonsulenters resekostnader.

Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till bestridande av resekostnader, *Prop. nr 266*, för ett halvt år räknat, för mejerikonsulenter vid resor, som verkställas på uppdrag av svenska smörprovningarna, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor.

Resesättningen skulle beräknas enligt klass II D i gällande resereglemente samt utbetalas genom svenska smörprovningarna, som för ändamålet skulle få till sitt förfogande ett särskilt anslag mot redovisningsskyldighet. Anslaget borde enligt propositionen upptagas till 10,000 kronor för år räknat. Då konsulenterna beräknats tillsatta först vid början av år 1931, skulle för budgetåret 1930/1931 erfordras hälften härav eller ovan anförda belopp av 5,000 kronor.

Till behandling i förevarande sammanhang hava upptagits motionerna I: 336 andra punkten och II: 548 andra punkten. I dessa likalydande motioner har hemställts, att för bestridande av mejerikonsulenternas resor, utöver av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, måtte anvisas ett belopp av 8,000 kronor att utgå till de hushållningssällskap, som anställt mejerikonsulenter. *Motioner.*

Till stöd för nämnda yrkande anföres i motionerna följande.

Vad vidare angår konsulenternas resebidrag, så har jordbruksutredningen ansett, att, för att konsulenterna skola erhålla tillräcklig rörelsefrihet och kunna besöka mejerierna utan att vara särskilt kallade, det vore synnerligen önskvärdt, att härför erforderliga resebidrag utginge av statsmedel, varvid ett belopp av 2,000 kronor borde beräknas per konsulent och år. Lantbruksstyrelsen förmenar detta vara principiellt betänkligt, enär det hittills ansetts, att utgifter av detta slag skola täckas av sällskapets allmänna anslag. Därjämte har lantbruksstyrelsen ställt sig tveksam i fråga om lämpligheten av att konsulent utan därom gjord framställning skulle äga regelbundet inspektera ett distrikts mejerier annat än efter anmodan av svenska smörprovningarna. Enligt min mening är det dock både önskligt och behövt att konsulenterna erhålla denna ökade frihet i fråga om resor och hela verksamhetens bedrivande. Konsulenten kommer då att känna ett vidgat ansvar för mejerihanteringen inom sitt distrikt, mejerierna komma att oftare besökas och resorna kunna planläggas vida bättre och även bliva billigare än om konsulenterna endast besöka meje-

rier, dit de kallats eller beordrats, men därvid kanske resa förbi närliggande mejerier, som det eljest lämpat sig väl att besöka. Kungl. Maj:t har nu föreslagit anvisande av ett förslagsanslag av 5,000 kronor för första halvåret 1931, att utbetalas genom svenska smörprovningarna. Jag anser att därutöver bör anvisas för samma tid ett belopp av 8,000 kronor, som bör utgå såsom statsbidrag att utbetalas genom de hushållningssällskap, som anställt mejerikonsulenter. Beloppet har beräknats efter en total resekostnad av 2,000 kronor om året för varje konsulent, men med avdrag för vad Kungl. Maj:t föreslagit skola utbetalas genom svenska smörprovningarna.

Utskottet. Vad av Kungl. Maj:t föreslagits beträffande bidrag från statens sida till mejerikonsulenternas resekostnader i de fall, då resa företages på uppdrag av svenska smörprovningarna, anser sig utskottet böra tillstyrka med sådan jämkning i förslaget, som betingas av utskottets under punkt 5) här ovan gjorda hemställan beträffande anslag till mejerikonsulentverksamheten.

Beträffande frågan om resekostnadsbidrag åt mejerikonsulenter i andra fall än då resa företages på uppdrag av svenska smörprovningarna synes det utskottet på av motionärerna anförda skäl vara motiverat, att dylika bidrag även i sådana fall kunna ifrågakomma. Resekostnadsbidraget torde dock då böra begränsas till ett belopp, motsvarande högst halva resekostnaden. Förutsättning för bidrags utgående bör vara, att till avlöning av den mejerikonsulent, till vars resekostnad bidrag sökes, statsbidrag utgår samt att resan företagits enligt plan, som fastställts av ledningen för den organisation, hos vilken mejerikonsulenten är anställd, eller enligt beslut av sådan organisation i särskilda fall.

Med tillämpning av de i motionerna angivna grunder skulle för nu avsedda ändamål erfordras ett för halvt år beräknat anslag av 4,000 kronor, vilket belopp alltså skulle, utöver det av Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagna anslaget, anvisas för budgetåret 1930/1931.

Utskottet tillstyrker alltså, att för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln må anvisas ett extra förslagsanslag av 9,000 kronor till bestridande av och såsom bidrag till resekostnader, för halvt år räknat, för mejerikonsulenter, till vilkas avlöning bidrag lämnas av statsmedel.

7. Ytterligare en stipendiat i boskapsskötsel och mejerihushållning.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att — utöver vad i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkt 5, föreslagits — till en stipendiat i boskapsskötsel och mejerihushållning m. m. för budgetåret 1930/1931 under samma huvudtitel anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor.

Utskottet. Den förstärkning av förevarande under nionde huvudtiteln under en följd av år uppförda anslag, som nu föreslagits, har till syfte att möjliggöra ett bättre tillgodoseende av behovet utav kompetenta personer för anställning såsom mejerikonsulenter.

Utskottet har intet att häremot erinra och tillstyrker alltså bifall till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt.

8. Anställande av en mejeriingenjör.

Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom arvode, för ett halvt år *Prop. nr 266.* räknat, till en mejeriingenjör för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Till stöd för ifrågavarande förslag har föredragande departementschefen anfört följande.

För befrämjandet av en önskvärd modernisering i tekniskt hänseende av mejerihanteringen är det uppenbarligen av stor betydelse att tillgång till särskild sakkunskap på området beredes. Jordbruksutredningens förslag rörande anställandet av en expert (mejeriingenjör) beträffande mejeribyggnader och mejerimaskiner, vilket ansluter sig till en tidigare av lantbruksstyrelsen gjord framställning i ämnet, vill jag därför biträda. Då experten synes böra ha till uppgift att tillhandagå såväl smör- som ostmejerier med sakkunnigt biträde å ifrågavarande område samt dessutom bör medverka vid handläggning av låneärenden i samband med den under punkt 9 föreslagna mejerilånefonden, anser jag, att han bör placeras i Stockholm och sortera direkt under lantbruksstyrelsen. I fråga om sättet för expertens avlöning ansluter jag mig till lantbruksstyrelsens förslag och finner således, att ett anslag å 6,000 kr. bör årligen anvisas att jämte därå belöpande dyrtidstillägg användas som arvode till experten, varjämte denne bör åtnjuta ersättning för verkställda förrättningar efter särskild taxa. Reseersättning till experten synes böra utgå från nionde huvudtitelns allmänna reseanslag efter samma grunder som för statskonsulent. Då experten torde kunna anställas först vid 1931 års början, erfordras anslag endast för senare hälften av nästa budgetår, till ett belopp av 3,000 kr.

Den uppgift, som skulle ankomma på den nu föreslagna befattningshavaren, synes vara dubbelsidig. Å ena sidan skulle han tillhandagå mejerierna med sakkunnigt biträde beträffande mejeribyggnader och mejerimaskiner och å andra sidan skulle han biträda lantbruksstyrelsen vid prövningen av ansökningar om lån ur den av Kungl. Maj:t föreslagna mejerilånefonden. *Utskottet.*

Vad den förstnämnda arbetsuppgiften beträffar bör, enligt utskottets uppfattning, en verksamhet av dylikt slag icke omhänderhavas av en statlig befattningshavare. Den speciella rådgivning i byggnadstekniskt och maskintekniskt hänseende, varav mejerierna må vara i behov, bör, i den mån den av enskilda bedrivna konsulterande verksamheten icke anses för ändamålet tillfredsställande eller tillräcklig, lämpligen ombesörjas av mejerierna själva.

Beträffande den föreslagna mejeriingenjörens åligganden i fråga om prövningen av ansökningar om lån ur mejerilånefonden, är enligt utskottets mening det arbete, som därav skulle föranledas, icke av den omfattning, att inrättandet av en särskild befattning därmed syntes vara tillräckligt motiverad.

Vidare torde kunna befaras, att en mejeriingenjör med de i propositionen avsedda arbetsuppgifterna lätteligen skulle komma att råka i en svår mellanställning därigenom, att han skulle kunna ha att å tjänstens vägnar kritiskt granska byggnads- och utrustningsförslag, vid vilkas tillkomst han själv medverkat.

Av nu anförda skäl har utskottet funnit sig böra avstyrka nu förevarande förslag.

9. Stipendier för tekniska experter på mejeriområdet.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till två stipendier å vartdera 3,000 kronor för utbildande av mejeriingenjörer för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 6,000 kronor.

Föredragande departementschefen har motiverat ifrågavarande förslag huvudsakligen därmed, att det icke för närvarande torde finnas att tillgå någon person, som vore kompetent för den under föregående punkt behandlade expertverksamheten. Medel borde anvisas till två stipendier, varigenom man dels kunde erhålla tillfälle till val mellan ett par personer vid mejeriingenjörbefattningens tillsättande, dels erhålla möjlighet att fylla behovet av dylik expertverksamhet vid sidan av den statsanställda expertens arbete.

Utskottet. Med hänsyn till den av utskottet under föregående punkt gjorda hemställan, enligt vilken Kungl. Maj:ts förslag om anställande av en statlig mejeriingenjör icke skulle av riksdagen bifallas, äger den av Kungl. Maj:t åberopade motiveringen för dylika stipendiers inrättande icke fortsatt giltighet.

Då utskottet emellertid, detta oaktat, funnit sig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag under nu förevarande punkt, har detta skett på grund av vikten utav, att enskilda ingenjörer och arkitekter beredas möjlighet till sådan specialutbildning, som här är i fråga, så att bristen inom landet på kvalificerad sakkunskap inom detta särskilda område av tekniken må bliva avhjälpd.

Utskottet tillstyrker alltså, att till två stipendier å vartdera 3,000 kronor för utbildande av tekniska experter på mejeriområdet må för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisas ett extra reservationsanslag av 6,000 kronor.

10. Instruktionskurs för mejerikonsulenter.

Prop. nr 266. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anordnande av instruktionskurs för mejerikonsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

Till stöd för ifrågavarande förslag har föredragande departementschefen anfört följande.

För de under punkt 5 föreslagna nya mejerikonsulentbefattningarna torde det till en början möta vissa svårigheter att erhålla fullt kompetenta personer, varför särskilda åtgärder för berörda syfte synas vara erforderliga. Det torde sålunda böra beredas tillfälle för personer, som genomgått mejerikonsulentkurs och aspirera på de nya befattningarna, att uppfriska och komplettera sina kunskaper å mejeriområdet. För sagda ändamål finner jag jordbruksutredningens förslag beträffande anordnandet av en särskild instruktionskurs för mejerikonsulenter, kombinerad med kortare studieresor, anvisa en lämplig utväg. För konsulenter, anställda hos hushållningssällskap, synes kursen inklusive kost och logi samt resor till och från kursen för att deras deltagande i möjligaste mån må underlättas, böra vara kostnadsfri. Att såsom jordbruksutredningen föreslagit göra kursen obligatorisk för mejerikonsulenter, för vilkas avlöning bidrag av statsmedel skall utgå, torde vara en väl sträng åtgärd, men hänsyn till genomgången instruktionskurs bör gi-

vetvis tagas vid besättandet av de med statsbidrag avlönade befattningarna. Kursen bör stå öppen och undervisningen vara kostnadsfri även för andra personer med mejerikonsulentutbildning.

Då det, såsom lantbruksstyrelsen framhållit, förefaller i viss mån osäkert, i vilken omfattning deltagare i kursen komma att anmäla sig, och kursen naturligen ej bör anordnas utan att den blir besökt av ett ej alltför litet antal deltagare, synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma minimiantalet deltagare för att kursen skall komma till stånd. Även övriga villkor och bestämmelser med avseende på kursen synas böra utformas av Kungl. Maj:t. Mot storleken av det av jordbruksutredningen för ifrågavarande ändamål föreslagna anslaget å 9,000 kronor har jag intet att erinra. Anförda belopp synes alltså böra såsom reservationsanslag beviljas för budgetåret 1930/1931 i och för kursens anordnande.

Av propositionen inhämtas, att kursen i fråga skulle vara avsedd att pågå i två månader samt upptaga såväl föreläsningar som praktiska övningar och demonstrationer. Vidare skulle studieresor anordnas till tidsenligt inredda och skötta mejerier samt besök göras vid verkstäder, som tillverka mejerimaskiner och dylikt.

Även enligt utskottets uppfattning torde det vara erforderligt, att en kurs av nu åsyftad art anordnas för att bereda möjlighet för nu verksamma mejerikonsulenter att erhålla en kompletterande utbildning och få del av senaste framsteg inom mejeritekniken. Att även andra personer med nödig förutbildning (genomgången konsulentkurs) medgivas deltaga i kursen kan givetvis synas önskvärt ur synpunkten av att inom landet öka tillgången på personer, som kunna anses kvalificerade att fungera som mejerikonsulenter. Emellertid förefinnes ingen säkerhet för att sådana personer, sedan de dragit fördel av den genom statens försorg anordnade utbildningen, sedermera ställa sig till förfogande för sådant konsulentarbete, som nu är ifråga. Med hänsyn härtill synes det utskottet mindre lämpligt att låta undervisningen vara kostnadsfri för sådan kursdeltagare, som icke redan vid tiden för kursens anordnande är verksam såsom mejerikonsulent. Sådan kursdeltagare torde därför böra erlägga skälig kursavgift.

Utskottet.

Under framhållande av nyss angivna uppfattning rörande ersättning för deltagande i kursen får utskottet alltså tillstyrka, att för anordnande av instruktionskurs för mejerikonsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln må anvisas ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

11. Statens mejerilånefond.

Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att
dels besluta, att en särskild fond, benämnd statens mejerilånefond och ställd under lantbruksstyrelsens förvaltning, skall inrättas, i vilken fond den nuvarande norrländska andelsmejerifonden skall uppgå och från vilken lån må i mån av tillgång utlämnas för anläggande eller modernisering av mejerier,
dels medgiva, att lån ur statens mejerilånefond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen omförmälda grunder,

Prop. nr 266.

dels ock såsom kapital för statens mejerilånefond å rikstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, därav 1,800,000 kronor skola utgå av lånemedel.

Föredragande departementschefen har med avseende å detta förslag anfört följande.

Verkställda undersökningar hava visat, att avsevärda brister i många fall förefinnas vid landets mejerier med avseende på byggnader, inredning och maskinell utrustning, ett missförhållande som det tydligen är av stor vikt att i möjligaste mån avhjälpa. Då mejeriernas ekonomiska ställning ofta icke torde vara av den styrka, att kapital för behövliga förbättrings- och moderniseringsarbeten kan uppbringas på enskild väg, synes det av behovet påkallat, att staten i detta hänseende träder stödande emellan genom tillhandahållande av kapital för ändamålet på gynnsamma villkor. Genom en sådan åtgärd torde även ökat intresse kunna väckas bland mejerihanterings utövare för behövliga moderniseringsarbetens vidtagande. På grund härav anser jag, att det förslag rörande inrättandet av en statens mejerilånefond för ovan berörda ändamål, vilket av lantbruksstyrelsen framlagts i skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 september 1929 och vilket med vissa ändringar biträtts av jordbruksutredningen, bör realiseras.

Beträffande fondens storlek och villkoren för lån ur densamma har departementschefen anfört följande.

Den nya mejerilånefonden synes i enlighet med jordbruksutredningens förslag för budgetåret 1930/1931 böra tillföras ett kapital av 2 miljoner kronor, oberäknat den norrländska andelsmejerifonden, samt äga till uppgift att bereda smör- och ostmejerier möjlighet till lån för vidtagande av ny- eller ombyggnad av mejerilokaler samt tekniska förbättringar med avseende på inredning och maskinutrustning m. m. För lån ur fonden anser jag en räntefot av 4,5 procent böra tillämpas. Av skäl, som anförts av jordbruksutredningen, finner jag icke något visst maximum för lånens storlek böra föreskrivas. Lån synes i enlighet med jordbruksutredningens förslag böra kunna beviljas till högst $\frac{1}{2}$ av anläggningskostnaden med en amorteringstid av högst 12 år för lån, avsedda enbart för maskinutrustning och dylikt, och högst 22 år för övriga lån, i båda fallen inklusive två amorteringsfria år. Säkerheten för lån bör prövas och godkännas av statskontoret. I övrigt torde det böra tillkomma Kungl. Maj:t att närmare utforma bestämmelserna rörande villkoren för ifrågavarande lån.

Låneärenden i samband med den norrländska andelsmejerifonden prövas och avgöras av lantbruksstyrelsen efter hörande av vederbörande hushållningssällskap. Det synes mig lämpligt, att samma anordning tillämpas med avseende på den nu föreslagna mejerilånefonden.

Enligt de grunder, som tillämpas i fråga om beredande av medel för statens utlåningsfonder, torde — därest räntefoten vid utlåning från fonden i enlighet med mitt förslag bestämmas till 4,5 procent — av det för den nya mejerilånefonden erforderliga anslaget 10 procent eller 200,000 kr. böra täckas av skattemedel, medan återstoden, 1,800,000 kr., bör utgå av lånemedel.

I propositionen förutsättes, att norrländska andelsmejerifonden, vilken tillkom år 1917 och är avsedd för andelsmejerier i Norrland och Dalarna (svensk förf.saml. 422/1917), skulle sammanslås med den nya lånefonden. Härom har föredragande departementschefen yttrat:

Då en mejerilånefond, den s. k. norrländska andelsmejerifonden, uppgående till ett belopp av inemot 400,000 kr., redan förefinnes, skulle genom den nu föreslagna fondens inrättande två fonder för i stort sett samma syfte uppstå. Förhållandet skulle vara förenat med obetydlig olägenhet, därest samma lånevillkor tillämpades för de två fonderna, men de villkor, som jag nedan ämnar föreslå för lån ur den nya fonden, skilja sig i flera viktiga hänseenden, såsom beträffande räntefot, lånemaximum, amorteringstid och säkerheter, från de för den norrländska fonden gällande (jfr sv. förf.saml. 1917 nr 422). För att avlägsna en sådan olikhet, vilken uppenbarligen icke kan anses ändamålsenlig, kan man antingen tänka sig en ändring av den norrländska fondens villkor till överensstämmelse med den nya fondens eller ock, på sätt som jordbruksutredningen föreslagit, en sammanslagning av de två fonderna till en enda hela landet avseende fond. Av dessa alternativ finner jag det senare erbjuda vissa praktiska fördelar och vill alltså förorda en sammanslagning. Av kommerskollegium och förvaltningsutskottet i Norrbottens läns hushållningssällskap har visserligen uttalats, att härigenom risk kunde uppstå för de norrländska mejerintressenas tillbakasettande, men en sådan risk torde kunna förebyggas genom direktiv beträffande principerna för fondens förvaltning av innehåll, att norrlandsintressena icke böra ställas i ett mindre gynnsamt läge än förut.

Till nu förevarande punkt höra motionerna II: 549 och 552.

Motioner.

Innebörden av den förstnämnda motionen är, att den norrländska andelsmejerifonden skulle bibehållas och ökas till en miljon kronor samt att bestämmelserna för lån ur fonden skulle bli desamma som för lån ur den föreslagna statens mejerilånefond.

Den senare motionen går ut på rätt för mejeriföreningar och s. k. körlag att erhålla lån från nu avsedda båda fonder jämväl till anskaffande av lastbilar för transport av mjölk och övriga till mejerihanteringen hörande varor.

Beträffande de närmare skälen för dessa yrkanden hänvisas till motionerna.

Enligt utskottets mening är det såsom ovan framhållits en angelägenhet av synnerlig betydelse, att den svenska mejerihanteringen snarast möjligt underkastas en genomgripande rationalisering såväl i organisatoriskt som tekniskt hänseende. I första hand böra härför erforderliga åtgärder och ekonomiska uppoffringar självfallet ankomma på mejerierna själva och deras sammanslutningar. Men med hänsyn till betydelsen utav att den avsedda rationaliseringen icke må bli fördröjd genom svårighet att på gynnsamma villkor uppbära för ändamålet erforderliga lånemedel har det synts utskottet välbetänkt, att staten härvidlag träder in genom att på av Kungl. Maj:t föreslaget sätt bilda en särskild lånefond. Utskottet tillstyrker alltså, att en statens mejerilånefond med i propositionen angivet syfte må inrättas.

Utskottet.

Beträffande frågan om den nu förefintliga norrländska andelsmejerifondens uppgående i den nya lånefonden får utskottet därutinnan ansluta sig till den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen. Någon risk för att de norrländska mejerintressena skulle tillbakasettas, om en sammanslagning av de båda fonderna komme till stånd, kan enligt utskottets mening icke anses vara för handen. Såsom departementschefen anfört torde en sådan risk i varje fall kunna förebyggas genom direktiv beträffande principerna för fondens förvaltning av innehåll, att norrlandsintressena icke böra ställas i ett mindre gynnsamt

läge. Detta uttalande finner sig utskottet böra för sin del understryka och uttalar alltså en förväntan om att riktlinjer för lånefördelningen av dylik innebörd må av Kungl. Maj:t meddelas.

Enligt propositionen skulle lån från fonden lämnas till smör- och ostmejerier för vidtagande av ny- eller ombyggnad av mejerilokaler samt tekniska förbättringar med avseende å inredning och maskinutrustning m. m. I enlighet härmed skulle lån kunna beviljas såväl till andelsmejerier som till enskilda mejeriföretag av icke kooperativ karaktär. Som utskottet inledningsvis anført, är mejerihanterings utveckling i gynnsam riktning otvivelaktigt väsentligen beroende av en kraftig utveckling av andelsmejerirörelsen. Att staten under sådana förhållanden skulle genom lämnande av lån bereda möjlighet till anläggning och utvidgning även av enskilda mejerier synes utskottet mindre lämpligt. Utskottet föreslår därför, att lån från fonden må kunna beviljas endast andelsmejerier.

Det kan, enligt vad utskottet önskar framhålla, icke undgås, att staten genom en utlåningsverksamhet sådan som den nu avsedda också åsamkas ett medansvar i sättet för mejerihanterings rationalisering, särskilt i vad gäller mejeriernas förläggning och storlek. På grund härav är det påtagligen av yttersta vikt, att låneärendenas prövning äger rum under närmaste kontakt med den på detta område förefintliga praktiska sakkunskapen inom mejerihanteringen själv. Utskottet förutsätter alltså, att dylikt samarbete vid låneärendenas handläggning äger rum med — förutom vederbörande hushållningssällskap — en representativ sammanslutning mellan mejerierna. Vad angår mejeriernas storlek och förläggning anser sig utskottet böra betona angelägenheten utav att det vid låns beviljande tages hänsyn till att inom den rayon, där det ifrågakommande mejeriet är beläget eller skall nybyggas, en planmässig lösning av frågan om mejeriernas förläggning kommer till stånd.

Mot de i propositionen föreslagna villkoren för låns tillgodonjutande har utskottet icke något att erinra, liksom ej heller mot det föreslagna kapitalbeloppet för fonden.

I fråga om formerna för låneärendenas handläggning önskar utskottet framhålla angelägenheten utav att såväl prövningen av låneansökningarna som ock den prövning av erbjudna säkerheter, vilken läser böra ankomma på statskontoret, må äga rum med erforderlig skyndsamhet och utan onödig omgång.

Vad angår det i motion II: 552 gjorda yrkandet, att lån ur den föreslagna mejerilånefonden skulle kunna lämnas jämväl till mejeriförening eller s. k. körlag för anskaffande av automobil för transport av mjölk m. m., finner sig utskottet icke kunna förorda bifall till detsamma. En ytterligare utveckling av automobiltransporterna, då det gäller mjölk, är visserligen önskvärd, men dylika transporter torde enligt utskottets uppfattning i regel med fördel kunna ordnas genom entreprenadkontrakt med enskilda ägare av motorfordon. I varje fall lär det icke kunna anses lämpligt, att lån av statsmedel utgår till nu berörda ändamål.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet tillstyrka, *dels* att en särskild fond, benämnd statens mejerilånefond, må inrättas, i vilken fond den nuvarande norrländska andelsmejerifonden skall uppgå och från vilken fond lån må i mån av tillgång utlämnas för anläggande eller modernisering av andelsmejerier, *dels* att lån från statens mejerilånefond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de i proposition nr 266 angivna grunder med iakttagande av vad utskottet här ovan uttalat; *dels ock* att såsom kapital för statens mejerilånefond å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» må anvisas ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, därav 1,800,000 kronor skola utgå av låne-medel.

I enlighet härmed torde motionerna II: 549 och 552 av riksdagen avslås.

12. Utvidgning av kontrollen över smörexporten.

Under punkterna 12—14 i propositionen nr 266 har Kungl. Maj:t föreslagit *Prop. nr 266*. riksdagen att

dels såsom statsbidrag till täckande av kostnaderna för svenska smörprovningarnas verksamhet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 81,300 kronor;

dels besluta, att genom statens försorg kyllagerhus för smör och ägg skola anläggas i Malmö och Göteborg för i propositionen omförmälda syften och i överensstämmelse med plan, som av Kungl. Maj:t godkännes;

dels för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »kyllagerhus för smör och ägg» anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som må finnas erforderliga för smörexportens koncentrerings i enlighet med i protokollet angivna grunder samt för exportsmörets intagande i statens kyllagerhus i Malmö och Göteborg i och för kontroll, skötsel och lagring före exportens verkställande.

Med avseende å nu omförmälda förslag har föredragande departementschefen anført följande.

För det svenska smörets anseende och prissättning å den utländska marknaden är det tydligen av största betydelse, att garantier i form av effektiv kontroll finnas för att endast smör av prima kvalitet exporteras. På ifrågasvarande område har svenska smörprovningarna nedlagt ett förtjänstfullt arbete, vilket visat sig mycket fruktbarande med avseende på smörets kvalitativa förbättring. På grund av begränsade möjligheter har emellertid den hittillsvarande kontrollen av exportsmöret icke kunnat omfatta allt sådant smör eller utsträckas till alla de områden, å vilka kontroll måste anses önskvärd. För att stärka det svenska smörets konkurrenskraft på världsmarknaden anser jag därför en skärpning och utvidgning av kontrollverksamheten erforderlig och vill i princip ansluta mig till de förslag, som jordbruksutredningen i sådant syfte framlagt, avseende smörexportens koncentrerings till Malmö och Göteborg, en förstärkt kontrollorganisation,

skärpning och utvidgning av smörkontrollen samt inrättandet på nämnda två platser av kyllagerhus, till vilka kontrollverksamheten skulle förläggas och varest smöret skulle förvaras och vårdas före exportens verkställande.

Smörexportens koncentrerings till Malmö och Göteborg skulle innebära, att allt exportsmör måste undergå kontroll å någondera av dessa platser före utförseln. En sådan anordning medför tydligen vissa nackdelar ur fraktkostnadsynpunkt för mejerier, så belägna att export över annan hamnplats ställer sig billigare eller vilka per järnväg exportera smör över Trälleborg och skulle nödgas låta urlasta smöret för kontroll i Malmö, varigenom den genomgående zontariffberäkningen skulle brytas. Även hamnar, som hittills förmedlat smör-export men genom koncentrerings skulle gå miste om ifrågavarande trafik, bli i viss mån lidande. Ifrågavarande olägenheter synas emellertid principiellt sett icke böra få hindra ett genomförande av den föreslagna, för hela landets jordbruk efter allt att döma synnerligen betydelsefulla åtgärden. Det synes också möjligt att i avsevärd grad lindra olägenheterna genom lämpliga åtgärder. I samband med frågan om särskilda exporttariffer bl. a. för smör, vilken för närvarande är föremål för järnvägsstyrelsens utredning, synes sålunda böra övervägas, i vad mån av ovan berörda orsaker framkallad fraktkostnadsökning kan jämkas eller undvikas genom lämpliga tariffbestämmelser eller särskilda fraktavtal. Uteslutet bör ej heller vara att, då särskilt starka skäl härför föreligga, undantag i något enstaka fall må kunna medgivas från den allmänna principen. Om det sålunda exempelvis skulle visa sig, att de förväntningar beträffande utvecklingen av smörexporten över Halmstad, som uttalats i inkomna yttranden och framställningar från olika myndigheter, organisationer och mejerier i Halland, komma att gå i uppfyllelse, synes smörkontroll i någon betryggande form böra kunna anordnas även å nämnda plats. Märkas bör här, att Hallands län i fråga om smörproduktionens storlek kommer i tredje rummet bland rikets län samt att Halmstad enligt vad inkomna utredningar och framställningar visa såväl ifråga om hamnanordningar och tillgång på kyllda lokalutrymmen som möjligheter till reguljära ångbåtsförbindelser med England äger goda förutsättningar för en ordnad smörexport. Koncentreringsfrågan ställer sig ju något annorlunda i Sverige än exempelvis i Finland och de baltiska länderna, där de regelbundna sjöfartslägenheterna till utlandet äro anknutna till endast en eller ett par hamnar. Vidkommande smörexporten över Hälsingborg synes koncentreringsfrågan på grund av närbelägenheten till Malmö ej mera nämnvärt påverka fraktkostnaden. Beträffande den av förvaltningsutskottet i Gotlands läns hushållningssällskap framhållna olägenheten av gotlandssmörets återfraktning till Stockholm vid kassering å exportorten synes gälla, att risken för en sådan kassering torde kunna väsentligen förebyggas av mejerierna själva, varvid den föreslagna nya mejerikonsulentorganisationen bör kunna lämna verksamt bistånd.

Beträffande smörkontrollens omfattning ansluter jag mig till jordbruksutredningens förslag. Sålunda synes kontrollen böra dels skärpas beträffande smörets kvalitet genom hållbarhetsprovningar minst en gång i månaden för varje exportmejeri och den s. k. veckokontrollens utsträckning till allt exportsmör, dels utvidgas å vissa andra områden, såsom smörets äkthet, smörförpackningarnas nettovikt, emballagets och förpackningarnas beskaffenhet och, såsom lantbruksstyrelsen framhållit, den vid smörets framställning använda gräddens eller mjölkens pastörisering. Undersökningar rörande smörets färg och salt-halt synas jämväl behöfliga, bl. a. till tjänst för exportörerna, liksom även tillsyn över att smöret transporteras och lagras på rationellt sätt. De för kontrollens ifrågavarande skärpning och utvidgning erforderliga bestämmelserna torde det ingå i lantbruksstyrelsens befogenhet att närmare reglera.

För kontrollens effektiva handhavande synes det erforderligt, att svenska smörprovningarna, som förutsätts fortfarande skola handhava kontrollen, i enlighet med jordbruksutredningens förslag utrustas med egna laboratorier, varav ett mindre i Göteborg för mera brådskande bestämmingar och ett större i Malmö för utförande därjämte av mera tidskrävande undersökningar. Sistberörda undersökningar böra icke avse i egentlig mening vetenskaplig forskning utan skola uteslutande tillgodose kontrollarbetets löpande behov samt tillämpningen av vetenskapliga resultat på berörda arbete. Anslag till laboratorierna torde emellertid ej erfordras för nästa budgetår, då deras inrättande synes böra ske först efter lagerhusens färdigställande.

Med avseende på smörexportens föreslagna koncentring och smörets intagande i de planerade lagerhusen för kontroll och förvaring före exportens verkställande erfordras vissa reglerande bestämmelser. Det synes möta svårigheter att i sådant syfte utnyttja runmärkesrätten, då denna, åtminstone som förhållandena nu äro ordnade, tillkommer mejerierna och icke står i något direkt samband med exportörerna. Särskilda bestämmelser på ifrågavarande område synas därför erforderliga, för vilkas utfärdande Kungl. Maj:t torde böra erhålla bemyndigande.

Då kylagerhusen utgöra en förutsättning för smörexportens och kontrollens slutliga koncentring på föreslaget sätt och viss tid naturligen erfordras för deras färdigställande, synes koncentringen icke kunna genomföras förrän under budgetåret 1931/1932. På av jordbruksutredningen anförda skäl anser jag emellertid, att redan dessförinnan en skärpning och utvidgning av kontrollverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med jordbruksutredningens förslag bör ske med upprättande av en permanent kontrollavdelning i Malmö, dit smörprovningarnas huvudkontor också lämpligen bör flyttas. Graden av berörda skärpning och utvidgning torde lantbruksstyrelsen äga befogenhet att närmare bestämma.

I fråga om personaluppsättningen vid svenska smörprovningarna i samband med smörkontrollens reorganisation har föredragande departementschefen endast ansett behövt att ingå på behovet under budgetåret 1930/1931. Därutinnan ansluter sig propositionen i huvudsak till jordbruksutredningens förslag. På några punkter har dock företagits en reducering av personaluppsättningen och personalkostnaden. Detta har skett i fråga om de vid smörprovningarna anställda konsulenterna — av jordbruksutredningen kallade inspektörer — vilkas antal minskats till en, räknat från 1931 års början, vid vilken tidpunkt de nya mejerikonsulenterna beräknats vara tillsatta. Grundlönen för en i Göteborg placerad direktörsassistent har av Kungl. Maj:t sänkts till 6,600 kronor i jämförelse med av jordbruksutredningen föreslagna 7,200 kronor. Lönen till vaktmästare har ansetts böra utgå efter samma grunder, som för motsvarande befattningshavare i statens tjänst. Veckokontrollen över exportsmöret har ansetts kunna verkställas av smörprovningarnas tjänstemän jämte vederbörande exportör, vadan en av jordbruksutredningen föreslagna kontrollnämnd å fyra personer skulle bliva obehövt.

Den i propositionen innefattade avlöningsstaten för svenska smörprovningarna för budgetåret 1930/1931 är följande.

Avlöningsstat för svenska smörprovningarna budgetåret 1930/1931.

	Malmö kronor.	Göteborg kronor.	Summa kronor.
Styrelsearvode	3,000	—	3,000
1 direktör	9,500	—	9,500
2 direktörsassistenter	6,000	6,600	12,600
1 kamrer	5,200	—	5,200
1 bokhållare	—	3,500	3,500
2 inspektörer, varav en blott för tiden $1/7$ — $31/12$ 1930	5,200	2,600	7,800
2 smörbedömare	4,000	4,000	8,000
2 kontrollörer (för nettovikt)	4,000	4,000	8,000
2 kontorsbiträden	2,100	2,100	4,200
1 vaktmästare, kontant	2,400	—	2,400
2 äggkontrollörer	5,200	5,200	10,400
	Summa Kronor 46,600	28,000	74,600
Dyrtidstillägg & lönerna (c:a 17 % å grundlöner)			<u>12,700</u>
			Kronor 87,300

Smörprovningarnas omkostnadsstat för samma budgetår skulle enligt propositionen vara följande.

Övriga kostnader för budgetåret 1930/1931.

	Kronor.
Resesättning för styrelse, direktör, inspektör m. fl.	14,000
Bedömningskostnader	8,000
Ersättning till ombud & olika exportorter	7,000
Arbets- och transportkostnader	3,000
Tryckningskostnader	7,000
Porto- och telegramkostnader	10,000
Hyror för kontorslokaler och provningskällare:	
i Malmö	6,000
i Göteborg	<u>7,000</u>
	13,000
Ljus och städning m. m.	1,000
Isningskostnader för smörets avkylning i lagerkällare	1,000
Nyanskaffning av inventarier	<u>5,000</u>
	Kronor 69,000

Den totala kostnaden för smörprovningarnas verksamhet under budgetåret 1930/1931 skulle alltså uppgå till 156,300 kronor.

Smörprovningarna skulle enligt förslaget äga att av anslutna mejerier uttaga en från nu gällande 50 kronor till 100 kronor per mejeri förhöjd provningsavgift. För äggkontrollen skulle utgå en avgift av 25 öre per s. k. storlåda (1,440 ägg). På grundval härav beräknas följande inkomster under budgetåret 1930/1931.

Beräknade inkomster budgetåret 1930/1931.

	Kronor.
Provningsavgifter från mejerier, 600 st. à 100 kr.	60,000
Avgifter för äggkontrollen	15,000
	<u>75,000</u>
	Kronor 75,000

Då kostnaden för smörprovningarna under nästa budgetår, såsom ovan an-
givits, blivit beräknad till sammanlagt 156,300 kr., skulle alltså för verksam-
hetens upprätthållande under budgetåret 1930/1931 erfordras ett från nuvaran-
de 40,000 kr. till 81,300 kr. förhöjt statsanslag.

Beträffande de föreslagna *kyllagerhusen* i Malmö och Göteborg har föredra-
gande departementschefen anført, att han principiellt ansluter sig till jord-
bruksutredningens förslag rörande uppförande av sådana lagerhus i nämnda
båda städer för exportmörets kontroll, skötsel och lagring före exportens verk-
ställande. Lagerhusen skulle även inrymma lokaler för packning och förva-
ring m. m. av ägg. I anslutning till lagerhusen skulle lokaler dessutom anord-
nas för svenska smörprovningarna och behövliga kontrolllaboratorier, varjämte
kontorsutrymme skulle beredas smör- och äggexportörerna.

Rörande lagerhusens förläggning och storlek har av jordbruksutredningen
utarbetats preliminära förslag. Här om anförts i propositionen följande.

Enligt jordbruksutredningens förslag skulle lagerhusen få en golvyta av
7,480 kvm. i Malmö och 5,300 kvm. i Göteborg, och deras byggnadskostnad be-
räknas till sammanlagt 4,030,000 kr. Efter avdrag av driftskostnader skulle
enligt förslaget av den beräknade hyresinkomsten från husen återstå ett be-
lopp, motsvarande 5 % på 2,025,000 kr., vadan ungefär halva byggnadskapita-
let eller 2,005,000 kr. skulle bli oförräntat. För jordbruksutredningens kal-
kyler redogöres närmare i bilaga B till dess betänkande. Då det här gäller
betydande kapitalutlägg med till synes svaga förräntningsmöjligheter, har jag
undersökt, huruvida genom en minskning av lagerhusens föreslagna storlek
en förbättring i räntabiliteten skulle stå att vinna. Ifrågavarande undersökning
har emellertid givit negativt resultat, i det genom densamma visats, att den be-
räknade oförräntade delen av anläggningskapitalet i sådant fall blir endast
oväsentligt lägre, beroende på att minskningen av lagerhusens storlek företrä-
desvis går ut över de produktiva, d. v. s. uthyrningsbara delarna. På grund
härav finner jag mig böra biträda jordbruksutredningens förslag även beträf-
fande lagerhusens storlek. Härvid har jag ej förbisett, att viss svårighet till
en början kan möta att finna full användning för lokalerna, men på något läng-
re sikt anser jag utsikterna i detta avseende goda.

De årliga driftskostnaderna hava av jordbruksutredningen beräknats till
64,500 kronor för kylhuset i Göteborg och 64,100 kronor för kylhuset i Malmö,
eller tillhopa 128,600 kronor. Beträffande anläggningskapitalets förräntning
har föredragande departementschefen meddelat, att han låtit verkställa förnya-
de undersökningar därom och därvid funnit att man borde kunna räkna med
högre inkomster av hyror, än som av jordbruksutredningen beräknats. För att
uppnå full förräntning av anläggningskapitalet uttalar departementschefen där-
jämte sin anslutning till en av jordbruksutredningen framförd tanke på att in-

föra en kontrollavgift för exportsmör. I nu förevarande spörsmål har föredragande departementschefen anfört följande.

Emellertid har jag vid de förnyade undersökningar, jag låtit verkställa, funnit, att man bör kunna räkna med i regel högre hyresavgifter, än som jordbruksutredningen utgått ifrån. Nämnda avgifter torde sålunda kunna sättas till 30 kr. i Malmö och 40 kr. i Göteborg per kvm. för kyllokalutrymme samt till respektive 25 och 30 kr. för kontorslokaler. Med hyror av denna storlek — vilka hyror torde vara av ungefärligen ordinär storlek för lokaler av här ifrågavarande beskaffenhet i Malmö och Göteborg — skulle det oförräntade och oamorterade kapitalet nedgå till sammanlagt 1,150,000 kr. Då det om möjligt bör undvikas att för nu ifrågavarande ändamål anlita skattemedel, finner jag erforderligt att vidtaga en åtgärd, som av jordbruksutredningen ifrågasatts och som ej heller lantbruksstyrelsen under viss förutsättning ansett ägnad att väcka betänkligheter, nämligen införande av en kontrollavgift för exportsmör. Med den omfattning, smörexporten ägde under år 1929, skulle enligt verkställda beräkningar en dylik kontrollavgift, för att — under förutsättning tillika att hyror bestämmas till nyss angivna storlek — möjliggöra full förräntning och amortering av anläggningskapitalet, i varje fall ej behöva överstiga 0.25 öre per kg. Denna avgiftssats bör sålunda utgöra ett maximum, som givetvis bör reduceras i mån så med hänsyn till avgiftens nyssnämnda ändamål visar sig möjligt.

Beträffande lagerhusens uppförande och skötsel anföres i propositionen följande.

Lagerhusens uppförande synes böra uppdragas åt byggnadsstyrelsen i samråd med svenska smörprovningarna. För att skapa förutsättningar för en i möjligaste mån affärsmässig förvaltning av lagerhusen synes det erforderligt att för vardera lagerhuset tillsätta en mindre, lokal styrelse, som torde böra sortera under lantbruksstyrelsen. Själva lagerhusdriften anser jag böra, såsom jordbruksutredningen föreslagit, handhavas av svenska smörprovningarna. Då nyssberörda lokalstyrelser icke synas behöva träda i funktion, förrän lagerhusen fullbordats, vilket tidigast kan väntas ske vid ingången av budgetåret 1931/1932, finner jag emellertid ej nu nödvändigt att närmare ingå på denna organisationsfråga.

Då de av jordbruksutredningen framlagda byggnadsförslagen äro av endast preliminär karaktär, erfordras på denna punkt såsom byggnadsstyrelsen framhållit, ytterligare utredningar, vilket även gäller med avseende på de för byggnaderna föreslagna tomterna och de ifrågasatta tomtpriisen. Behovet av kompletterande utredning i skilda avseenden före anläggningarnas påbörjande synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att tillgodose och bör icke hindra, att medel anvisas till ifrågavarande byggnadsföretag för budgetåret 1930/1931.

Motioner. Till nu föreliggande fråga höra de likalydande motionerna I:336 tredje punkten och II: 548 tredje punkten samt de likalydande motionerna I:324 och II: 528.

Förstnämnda motioner gå, såvitt avser nu förevarande fråga, ut på att grundlönen för den direktörsassistent, som skulle placeras i Göteborg, må fastställas till 7,200 kronor per år.

De sistnämnda motionerna avse, att smörexport även må kunna äga rum över Halmstad.

Beträffande de närmare skälen för de gjorda yrkandena hänvisas till motionerna.

Utskottet delar Kungl. Maj:ts uppfattning angående behovet av utvidgad kontroll över smörexporten till säkerställande av att exportsmörets kvalitet genomgående hålles på erforderligt hög nivå. De riktlinjer för kontrollens anordnande, som innehållas i Kungl. Maj:ts förslag, synas utskottet i stort sett lämpliga. Särskilt har utskottet velat betona vikten utav, att en större koncentration av smörexporten åstadkommes, då detta torde utgöra en väsentlig förutsättning för en effektiv exportkontroll till rimliga kostnader.

Vad angår det motionsvis framförda yrkandet, att möjlighet skulle beredas till export av smör även över Halmstad, samt det av departementschefen i detta hänseende gjorda uttalandet, vill utskottet framhålla, att den föreslagna koncentrationen av exporten till Malmö och Göteborg ej synes kunna genomföras förrän under budgetåret 1931—1932, varför under övergångstiden hinder givetvis ej bör resas mot att export äger rum jämväl över andra hamnar, under förutsättning att kontrollåtgärder, som av svenska smörprovningarna prövas lämpliga, bliva vidtagna. Sedan de föreslagna kyllagerhusen iordningställts, bör enligt utskottets mening såväl export som kontroll koncentreras till Malmö och Göteborg, och torde därvid, såsom departementschefen antytt, lämpligen böra upptagas frågan om tillämpande av särskilda frakttariffer för smör i syfte att jämka eller undvika den fraktkostnadsökning, som i vissa fall kan tänkas uppstå genom koncentrationens genomförande.

Beträffande kontrollens omfattning finner utskottet angeläget framhålla nödvändigheten utav, att åtgärder må vidtagas för åstadkommande av tillfredsställande transportförhållanden för smöret i vad gäller fartygstrafiken. Enligt utskottets mening torde böra tagas under övervägande, huruvida icke förbud borde utfärdas mot transport av exportsmör å fartyg, som icke är försedd med effektiva kylanordningar. Utskottet förutsätter, att frågan härom av Kungl. Maj:t tages under närmare omprövning.

Den i propositionen föreslagna personalorganisationen finner sig utskottet kunna biträda. Dock synes det enligt utskottets mening skäligt, att den i Göteborg stationerade direktörsassistenten beredes ett något högre arvode än som föreslagits av Kungl. Maj:t. I anslutning till det härom motionsvis framförda yrkandet föreslår utskottet, att denne befattningshavare, vars grundlön lämpligen torde böra utgå med samma belopp som upptagits för direktörsassistenten i Malmö eller 6,000 kronor, må tillgodonjuta ett särskilt arvode å 1,200 kronor såsom ersättning för det mera självständiga arbete han har att nedlägga såsom ledare av kontrollstationen i Göteborg.

Vad angår de föreslagna kyllagerhusen kan utskottet icke underlåta framhålla, att det otvivelaktigt skulle av flera skäl varit mera lämpligt, därest uppförandet och drivandet av ifrågavarande lagerhus kunnat omhändertagas av en exportmejeriernas egen organisation. Såsom läget nu är, lär emellertid den av Kungl. Maj:t anvisade vägen vara den enda möjliga, därest dylika lagerhus, som utgöra en förutsättning för exportkontrollens anordnande i avsedd omfattning, skola komma till stånd inom den närmaste tiden.

Utskottet finner sig i detta sammanhang böra uttryckligen betona, att avsikten med de ifrågavarande såsom kyllagerhus betecknade byggnaderna icke

är att uppmuntra eller föranleda till lagring av smör i spekulationsyfte. Det förutsättes alltså, att utförelsen av det för export avsedda smöret äger rum så skyndsamt som förhållandena medgiva, sedan kontroll verkställes. Till förtydligande av syftet med de nu ifrågavarande byggnaderna anser utskottet lämpligt, att dessa icke benämnas »lagerhus» utan »kontrollstationer för smör och ägg».

Beträffande byggnadernas förläggning och utförande har i propositionen angivits, att de av jordbruksutredningen framlagda förslagen böra betraktas såsom allenast preliminära. Prövning och godkännande av de slutliga byggnadsförslagen skulle ankomma på Kungl. Maj:t. Häremot har utskottet intet att erinra, men önskar framhålla att det — med hänsyn till den mot jordbruksutredningens förslag i vissa avseenden framkomna kritiken — synes erforderligt, att förnyad ingående utredning kommer till stånd rörande omfattningen av dessa anläggningar, varvid möjligheterna till ett tillfredsställande utnyttjande av utrymmena i byggnaderna böra närmare undersökas. Vidare böra jämväl spörsmålen om byggnadernas förläggning och utförande ytterligare prövas. I detta sammanhang bör enligt utskottets mening dessutom undersökas, huruvida icke tomtplats i Malmö och Göteborg kunde erhållas kostnadsfritt, evad det gäller tomtupplåtelse eller marköverlåtelse. För den händelse den inom Malmö frihamn ifrågasatta tomten kommer i fråga, torde nödiga åtgärder oundgängligen vidtagas för att säkerställa möjligheten till tullfri återinförelse från frihamnsområdet av smör, som icke blivit exporterat. Med avseende å byggnadernas uppförande synes, på grund av de därmed förenade betydande kostnaderna, böra tagas under övervägande, huruvida icke, särskilt i vad angår Göteborg, arbetet lämpligen kunde utföras etappvis.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet alltså, *dels* att såsom statsbidrag till täckande av kostnaderna för svenska smörprovningarnas verksamhet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln må anvisas ett extra reservationsanslag av 81,900 kronor, *dels* att genom statens försorg kontrollstationer för smör och ägg anordnas i Malmö och Göteborg för här ovan angivna syften och i överensstämmelse med plan, som av Kungl. Maj:t godkännes, *dels* att för ändamålet må å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »kontrollstationer för smör och ägg» anvisas ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor att utgå av lånemedel, *dels ock* att Kungl. Maj:t må bemyndigas att utfärda de bestämmelser, som må finnas erforderliga för smörexportens koncentring i enlighet med av utskottet angivna grunder samt för exportsmörets intagande i kontrollstationerna i Malmö och Göteborg i och för kontroll, skötsel och förvaring före exportens verkställande.

Motionerna I: 324 och II: 528 torde i enlighet härmed icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

13. Kvalitetspremier för smör.

Prop. nr 266. I propositionen nr 266 har föredragande departementschefen lämnat redogörelse för ett av lantbruksstyrelsen framlagt förslag rörande anslag av stats-

medel för premiering av smör utav hög kvalitet. Förslagsvis angives följande schema för premieringsgrader och premiebelopp.

Grad 1.	Utmärkt smör	premie 5 öre per kg., max. premie 5,000 kr.
» 2.	Mycket gott smör	» 4 » » » » 4,000 kr.
» 3.	Fullgott smör	» 2 » » » » 2,000 kr.

Med utgångspunkt av en medelpoäng av minst 11 skulle under år 1928 den ifrågavarande premieringen, enligt vad lantbruksstyrelsen antagit, ha dragit en kostnad av cirka 300,000 kronor. Med hänsyn dels till ökat deltagande i provningarna, dels till det resultat, som själva premieringen kunde förväntas medföra, har lantbruksstyrelsen ansett ett belopp av 400,000 kronor böra beräknas åtgå, om det avsedda ändamålet skulle kunna uppnås.

Propositionen innehåller emellertid icke något förslag om åtgärder av den av lantbruksstyrelsen avsedda innebörden. Härom har föredragande departementschefen anfört följande.

Den uppfattningen synes mig befogad, att smörkontrollen icke är ägnad att framkalla en höjning av smörets kvalitet väsentligt över den nivå, som kontrollen påfordrar, och jag delar lantbruksstyrelsens synpunkter beträffande betydelsen av åtgärder i mera positiv riktning för smörets kvalitativa förbättring. Det i nu angivna syfte av lantbruksstyrelsen framlagda förslaget rörande anordning av ett premieringssystem för gott smör finner jag också vara av stort intresse, och jag anser sannolikt, att man på denna väg skulle kunna uppnå för den svenska smörexporten och vårt jordbruk betydelsefulla resultat. Frågan om en premiering av smör synes mig emellertid vara så jämförelsevis ny och av den räckvidd, att viss tid erfordras för ytterligare utredning och belysning av dess innebörd och konsekvenser i olika avseenden. Av dessa skäl finner jag mig icke nu kunna fatta definitiv ståndpunkt till det framställda förslaget.

Förevarande fråga har upptagits i motionerna I: 335 och II: 551. Den förra går ut på yrkande om ett anslag å 250,000 kronor för budgetåret 1930/1931 för premiering av smör, tillverkat av under år 1930 i svenska smörprovningarna deltagande mejerier i huvudsaklig överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag. Det lägre anslagsbeloppet har ernåtts genom en sänkning av maximibeloppet för premierna i jämförelse med lantbruksstyrelsens förslag. — Den senare motionen upptager på grundval av lantbruksstyrelsens förslag oförändrat ett anslagsbelopp för ändamålet av 400,000 kronor för budgetåret 1930/1931. — Beträffande skälen till yrkandena hänvisas till motionerna.

Motioner.

Utskottet delar föredragande departementschefens och motionärernas uppfattning angående betydelsen utav att åtgärder i mera positiv riktning för smörets kvalitativa förbättring må bliva vidtagna. I främsta rummet böra dylika åtgärder ankomma på mejerierna själva genom deras sammanslutningar. Men det synes på grund av kvalitetsfrågans stora vikt med fog kunna sättas i fråga, huruvida icke åtgärder jämväl från det allmännas sida vore motiverade. Därvidlag torde ett system med premier för särskilt utmärkta kvaliteter vara förtjänt att tagas under övervägande. Emellertid föreligger frågan här om icke i sådant utrett skick, att den lämpligen synes böra av riksdagen nu

Utskottet.

upptagas till avgörande. Med hänsyn till de i propositionen på denna punkt gjorda uttalandena läser kunna förväntas, att Kungl. Maj:t kommer att ägna lantbruksstyrelsens ifrågavarande förslag fortsatt uppmärksamhet och snarast möjligt förelägga riksdagen de förslag i ämnet, som må finnas påkallade och lämpliga.

I enlighet härmed torde motionerna I:335 och II:551 icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

B. Förslag om vissa åtgärder till förbättring av mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt avseende, särskilt med hänsyn till ordnandet av exporthandeln med smör.

Motioner. I motionerna I:328 och II:537 har hemställts, att ett belopp av 1,000,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, enligt de grunder som av Kungl. Maj:t må finnas lämpliga, användas för främjande av åtgärder, ägnade att förbättra avsättningen av det svenska exportsmöret, varvid företrädesvis synes böra ifrågakomma bidrag eller, i förekommande fall, lån för

a) mejeriernas sammanslutande i förbund, exportföreningar och en gemensam riksorganisation för exportens handhavande,

b) upprättande av centrala försäljningskontor i Sverige och i de länder, dit smörexport äger rum,

c) genomförande av ändamålsenliga transportförhållanden för exportsmöret, samt

d) understödjande av en planmässigt ordnad försäljningsverksamhet och marknadsinformation.

I motionen II:531 har hemställts, att riksdagen måtte till organisationsbidrag för bildandet av en andelsmejeriernas egen smör-exportförening anvisa ett förslagsanslag av 60,000 kronor,

till fraktbidrag för smör, försålt genom denna exportförening, anvisa ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor, samt

för organiserandet genom denna förening av handeln med svenskt smör i England, eventuellt genom upprättandet av fasta försäljningsställen, anvisa ett anslag av 100,000 kronor.

I motionerna I:337 punkt 4 och II:553 punkt 4 har hemställts, att riksdagen ville för utdelning såsom exportstipendier för studier i utlandet av det svenska jordbrukets och särskilt den svenska mejerihanteringsens exportförhållanden för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 25,000 kronor.

I motionen I:305 punkt 1 har hemställts om vidtagande av åtgärder för upparbetande av Sveriges exportmarknad för animala produkter.

Beträffande den närmare motiveringen till de sålunda gjorda yrkandena hänvisas till motionerna.

Utskottet. I sitt betänkande rörande vissa åtgärder för mejerihanteringsens och smör-exportens befrämjande har jordbruksutredningen framhållit, att en vidgad sam-

verkan mellan exportörerna måste anses som en nödvändig förutsättning för en utveckling i riktning mot ökad stabilitet och jämnhet på smörmarknaden. Härvid kunde växlingarna i produktion och tillförsel under olika årstider och från skilda landsdelar göras till föremål för gemensamt övervägande och utbuden på olika marknader regleras — till förmån i längden för både säljare och köpare. Bildandet av stora exportföreningar, i vilka de smörproducerande mejerierna ingå som medlemmar — såsom redan skett i södra Sverige — torde även kunna bliva av mycket stor betydelse för själva smörmarknadens stabilisering. Enligt vad jordbruksutredningen uttalat, skulle hithörande förhållanden ägnas fortsatt uppmärksamhet vid behandlingen av frågan om andelsrörelsen inom jordbruket.

Det i jordbruksutredningens omförmälda uttalanden berörda behovet av åtgärder till förbättring i organisatoriskt och merkantilt hänseende av exporthandeln med svenskt smör har tydligen varit utgångspunkten för de motioner, som i nu förevarande sammanhang upptagits till behandling. Att ett tränande behov av sådana åtgärder föreligger vill utskottet för sin del kraftigt understryka.

Det ligger i sakens natur, att nu åsyftade åtgärder rätteligen närmast borde ankomma på den enskilda företagsamheten och utgöra resultatet av en på in-sikt om det kooperativa arbetets betydelse grundad energisk strävan till samgående och samarbete i merkantilt hänseende mellan andelsmejerierna. Varje försök att leda utvecklingen in i nu avsedd riktning måste vara dömd att misslyckas, om det icke kan baseras på ett framsynt och målmedvetet gemensamt arbete inom hela den svenska mejerihanteringen och på en fast vilja till uppoffring av lokala särintressen och enskilda synpunkter till förmån för det helas bästa.

Redan inledningsvis i detta utlåtande har utskottet framhållit angelägenheten utav, att en mera allmänt utbredd sammanslutning mellan mejerierna snarast åvägbringas. En av de viktigaste uppgifterna för en dylik sammanslutning skulle uppenbarligen vara att verka för en sådan kommersiell organisation på mejeriområdet, att förutsättningar skapades för en rationellt ordnad exporthandel med smör. En utveckling i angivna riktning är, enligt vad utskottet önskar framhålla, ett grundvillkor för uppnående av full konkurrenskraft på exportmarknaden och tillfredsställande förhållanden i allmänhet i fråga om smörexporten.

Såsom läget för närvarande är och med hänsyn till den utomordentligt stora betydelsen för jordbrukets ekonomi i allmänhet utav ett förbättrat ekonomiskt utbyte av mjölkproduktionen finner utskottet — i likhet med motionärerna — väl motiverat, att det från statens sida lämnas ekonomiskt bidrag för påskyndande av utvecklingen i önskvärd riktning.

Beträffande de ändamål, för vilka statsanslag skulle utgå, har utskottet sökt bilda sig en närmare uppfattning om vilka åtgärder, som skulle vara avsedda att inom den närmaste tiden komma till utförande. Därvid har från ledningen inom Sveriges allmänna lantbrukssällskap, på vars initiativ organisationsarbetet inom mejeriområdet nyligen upptagits, lämnats vissa upplysning-

gar rörande det pågående och planerade arbetet samt angående de ändamål, för vilka medel skulle vara behövlige. Enligt dessa upplysningar planeras anordnande av instruktionskurser för personer, som skola anlitas i organisationsarbetet. Vidare skulle ett effektivt sådant arbete upptagas inom skilda delar av landet såväl i vad gäller andelsmejerirörelsens ordnande i allmänhet som utbildandet av en rationellt ordnad smörexportorganisation. Än vidare skulle åtgärder vidtagas för det svenska smörets inarbetande på exportmarknaden och för skapandet av en bättre försäljningsorganisation utomlands. Detta skulle närmast ske medelst noggranna undersökningar genom utsända representanter rörande marknadsförhållandena, de fördelaktigaste förbindelserna för smörets avsättning samt transport- och lagringsförhållandena m. m. Vidare skulle en effektiv reklam för svenskt smör anordnas. För genomförande av nu antydda planer beräknas betydande penningbelopp vara behövlige.

Utskottet, som icke haft möjlighet att ingå på närmare prövning av detaljerna i ifrågavarande organisations- och arbetsplaner, förutsätter, att, därest anslag för ändamålet kommer att anvisas, en ytterligare noggrann prövning av de ifrågasatta åtgärdernas lämplighet och ändamålsenlighet äger rum under nära samverkan med representanter för mejerihanteringen och exporthandeln samt med personer, som besitta på erfarenhet grundad insikt om organisatoriska och merkantila förhållanden.

Vad beträffar storleken av det statsanslag, som lämpligen borde för ändamålet ställas till förfogande, har utskottet, i anslutning till vissa inom utskottet gjorda beräkningar, ansett sig böra tillstyrka ett belopp av 200,000 kronor för nästkommande budgetår. Enligt utskottets mening böra dessa medel såsom reservationsanslag ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, efter närmare utredning om anslagsbehovet i varje särskilt fall, av Kungl. Maj:t användas såsom bidrag för vidtagande av åtgärder, ägnade att verkamt förbättra mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt avseende, särskilt med hänsyn till ordnandet av exporthandeln med smör.

Genom beviljandet av ett anslag med nu angivet syfte skulle enligt utskottets mening möjlighet beredas att i väsentliga delar tillgodose yrkandena i de motioner, som i detta sammanhang upptagits till behandling, åtminstone för såvitt avser anslagsbehovet under nästkommande budgetår. Beträffande vissa av dessa yrkanden har utskottet emellertid velat framföra särskilda synpunkter.

Vad angår den i motionerna I: 328 och II: 537 väckta tanken på anslagsmedlens disponerande för genomförande av ändamålsenliga transportförhållanden för exportsmöret har utskottet redan i samband med behandlingen av frågan av kvalitetskontrollen framhållit angelägenheten utav att transportförhållandena bliva ändamålsenligt ordnade och särskilt att fartyg, varå smör exporteras, är försett med tillfredsställande kylanordningar. Utskottet uttalade även, att det borde tagas under överbägande, huruvida icke förbud borde utfärdas mot transport av exportsmör å fartyg, som icke äro på sådant sätt för ändamålet utrustat. Mot att någon mindre del av det ovan förordade anslaget tages i anspråk för eventuellt behövlige utredning rörande hithörande förhållanden eller för befrämjande av en utveckling i avsedd riktning har utskottet intet

att erinra. Däremot bör anslaget, enligt utskottets mening, icke användas såsom understöd för genomförande av ifrågavarande anordningar å fartygen.

Det i motionen II: 531 framförda yrkandet om anslag till fraktbidrag för smör, försålt genom en andelsmejeriernas egen smörexportförening, åsyftar enligt utskottets mening en åtgärd, som av skilda hänsyn torde vara mindre tillräddlig, varför utskottet icke anser bidrag av statsmedel böra för sådant ändamål utgå.

De i motionerna I: 337 punkt 4 och II: 553 punkt 4 föreslagna exportstipendierna för studium av det svenska jordbrukets och särskilt den svenska mejerihanteringsens exportförhållanden skulle enligt utskottets uppfattning icke bliva av den betydelse, som motionärerna synas förvänta. Syftet med förslaget torde på ett bättre sätt tillgodoses genom utsändande — såsom avsikten lär vara — av personer med kvalificerad sakkunskap på detta område för verkställande av ingående marknadsundersökningar på sätt ovan antytts.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet i anledning av motionerna I: 328 samt II: 531 och 537, att för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln måtte anvisas ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, efter närmare utredning om anslagsbehovet i varje särskilt fall, av Kungl. Maj:t disponeras, i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna riktlinjer, såsom bidrag för vidtagande av åtgärder, ägnade att verksamt förbättra mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt hänseende, särskilt med hänsyn till ordnandet av exporthandeln med smör. Utskottet har därvid ansett sig kunna utgå från, att Kungl. Maj:t skall finna angeläget att vid utanordnande av medel från detta anslag tillse, att de olika åtgärder, för vilka statsbidrag begäres, äro planerade med hänsyn till nödig sparsamhet och största möjliga effektivitet.

Motionerna I: 337 punkt 4 och II: 553 punkt 4 samt I: 305 punkt 1 torde, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad sålunda anförts, icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

C. Förslag om exportpremier samt höjda tullar för smör och ost ävensom höjd tull för kondenserad mjölk.

1. Exportpremier.

I de likalydande motionerna I: 19 och II: 57 har hemställts, att av statsmedel skulle, från och med den 1 juli 1930, utbetalas ett exportunderstöd av 40 öre per kg. runmärkt smör, som utföres ur landet, samt att för detta ändamål skulle för budgetåret 1930/1931 anvisas ett förslagsanslag å 10,000,000 kronor.

I motionen II: 543 har gjorts hemställan om samma exportunderstöd för runmärkt smör, som föreslagits i nyssnämnda motioner, varjämte hemställts, att de härför erforderliga medlen eventuellt skulle anskaffas genom åsättande av avgifter å importerade fodermedel. I motionen har vidare hemställts, att utskottet måtte föreslå grunderna för och storleken av de importavgifter, som skulle erfordras för förslagets genomförande.

Motioner.

I motionen II: 357 har hemställts, att av statsmedel skulle, från och med den 1 juli 1930, utbetalas en exportpremie av 30 öre per kg. för all ur riket exporterad ost samt att för detta ändamål skulle för budgetåret 1930/1931 beviljas ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

Utskottet. Beträffande motiveringen till de gjorda yrkandena hänvisas till motionerna. På grund av de konsekvenser i olika riktningar, som skulle kunna befaras genom bifall till de i förevarande motioner gjorda yrkanden, böra dessa motioner enligt utskottets mening icke av riksdagen bifallas.

2. Tullförhöjningar.

Motioner. I de likalydande motionerna I: 20 och II: 58 har hemställts om en höjning av tullen å smör från 20 öre till 40 öre per kg.

I de jämväl likalydande motionerna I: 189 och II: 329 har hemställts om höjning av tullen å ost, alla slag, från 20 öre till 40 öre per kg.

I motionen II: 478 har hemställts om höjning av tullen å kondenserad mjölk från 10 kr. till 20 kr. per 100 kg.

Beträffande skälen för dessa yrkanden hänvisas till motionerna.

Utskottet. De väckta förslagen om höjning av tullen å smör stå i direkt samband med de i det föregående behandlade förslagen om exportpremier för smör. I konsekvens med den avvisande ståndpunkt, utskottet intagit till sistnämnda förslag, avstyrker utskottet motionerna I: 20 och II: 58.

Beträffande motionerna I: 189 samt II: 329 och 478 synes vidare enligt utskottets mening den hos 1928 års tullkommitté pågående utredningen lämpligen böra avvaktas, innan ställning tages till de i motionerna berörda tullspörsmålen.

D. Förslag om vissa åtgärder, syftande till ökad avsättning inom landet av mjölk och smör.

Motioner. I motionen I: 338 åsyftas skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om skyndsamt utredning angående möjligheten och lämpligheten av införande av mjölk som allmän måltidsdryck vid sådana statliga inrättningar, där utspisning på statens bekostnad äger rum, med de undantag, som kunna föranledas av läkares föreskrift om annan måltidsdryck.

I motionen II: 545 har hemställts om ett extra reservationsanslag å 1,000,000 kronor till främjande av ökad smörförbrukning vid statliga inrättningar. Beträffande de närmare skälen för yrkandet hänvisas till motionen.

Utskottet. Då den i motionen I: 338 avsedda åtgärden för mjölkkonsumtionens ökning uppenbarligen icke kan tillmätas mera påtaglig betydelse i samband med behandlingen av frågan om möjligast effektiva åtgärder till jordbrukets stödjande, har utskottet, under uttalande av sin anslutning till det med motionen avsedda syftet, icke funnit sig böra tillstyrka bifall till motionen.

Vad angår det i motionen II: 545 väckta förslaget måste anses tvelaktigt, om ett realiserande därav skulle komma att gagna ett allmänt intresse. Att under sådana förhållanden låta bidrag av statsmedel utgå för det i motionen

åsyftade ändamålet skulle påtagligen vara mindre lämpligt, varför utskottet icke kan tillstyrka bifall till motionen i fråga.

E. Förslag om visst garanterat mjölkpris.

I motionen II: 125 har hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1930/1931 anvisa ett förslagsanslag av 33 milj. kronor till den svenska mjölkproduktionens premiering genom garanti för ett pris av lägst 15 öre per liter att av Kungl. Maj:t användas i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i motionen anvisade riktlinjer. Beträffande skälen för yrkandet hänvisas till motionen.

Motion.

Då en sådan subvention av den svenska mjölkproduktionen icke kan anses förenlig med en i längden hållbar ekonomisk politik för näringslivets befrämjande, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till förevarande motion.

Utskottet.

F. Förslag om vissa åtgärder för beteskulturens befrämjande.

I motionerna I: 337 punkt 1—3 och II: 553 punkt 1—3 har hemställts om vissa anslag för beteskulturens befrämjande att utgå såsom bidrag till svenska betes- och vallföreningen, nämligen *dels* 500 kronor för fröodling av de inom Norrland viktigaste betesgräsen, *dels* 20,400 kronor, varav 11,400 kronor såsom engångsanslag, för anordnande av kultiveringsförsök för utrönande av vilka metoder, som böra förordas vid beteskulturens införande på olikartade jordområden i Norrland, *dels ock* 42,000 kronor, varav 12,000 kronor såsom engångsanslag, för anordnande av fyra kontrollgårdar.

Motion.

I motionen I: 305 punkt 3 har hemställts om åtgärder, som motverka den stora kraftfoderimporten.

Beträffande de närmare skälen för ifrågavarande yrkanden hänvisas till motionerna.

Över nu behandlade punkter i motionerna I: 337 och II: 553 har yttrande infördrats från lantbruksstyrelsen. I styrelsens i anledning därav till utskottet avgivna yttrande framhålles, att man såväl utom som inom landet på senare tid ägnat allt större uppmärksamhet åt frågan, huruvida en betydligt större del av den för en viss produktion erforderliga myckenheten foder icke skulle kunna produceras inom jordbruket självt. Ej minst har intresset därvid inriktats på möjligheten att undgå de dyrbara inköpen av de oftast utländska äggviterika kraftfodermedlen. Genom numera vunnna erfarenhet hade konstaterats, att detta syfte i ej ringa grad kunde ernås genom ett rationellt utnyttjande av vid olika jordbruk förefintliga möjligheter att anordna kulturbeten. Svenska betes- och vallföreningen hade på detta område nedlagt ett förtjänstfullt arbete men ytterligare undersökningar vore, enligt vad lantbruksstyrelsen framhåller, alltjämt av nöden. Den moderna vallkulturen syntes emellertid dessutom erbjuda vissa möjligheter till produktion av även för vinterutfodringen lämpat foder av sådan sammansättning, att det i viss mån kan ersätta de under denna utfodringstid hittills allmänt använda främmande kraftfodermedlen. Här vore man

Lantbruksstyrelsen.

inne på ett område, där jämförelsevis få och mindre omfattande erfarenhetsrön ännu föreligga och där fältet stode öppet för anställande av praktiskt-vetenskaplig forskning och inhämtande av praktisk erfarenhet.

Lantbruksstyrelsen säger sig därför dela motionärernas uppfattning om önskvärdheten av att möjlighet, i den mån sådan icke redan kan anses föreligga, beredes att till grundlig och sakkunnig utredning upptaga de, så vitt man nu kunde bedöma, viktiga spörsmål, som omförmälas i motionerna. Emellertid kan, enligt vad lantbruksstyrelsen framhållit, det utkast till den tilltänkta verksamhetens praktiska utförande och kostnaderna härför, som föreligger i motionerna, knappast giva tillräckligt stöd för en säker mening angående denna del av spörsmålet och därmed eventuellt förenade anslagsbehov. Styrelsen påpekar, att förslaget icke varit föremål för ingående granskning av sakkunniga myndigheter — styrelsen hade på den korta tid, som stått till buds för yttrandets avgivande, icke kunnat åstadkomma en mera ingående utredning — och framhåller särskilt, att tillräcklig undersökning icke syntts hava skett angående eventuellt förefintliga möjligheter att genom utnyttjande av andra statliga eller statsunderstödda institutioner, som äro verksamma på hithörande eller närliggande områden, nedbringa kostnaderna och förebygga dubbelarbete. Under sådana förhållanden och då det syntes önskvärt, att i motionerna förordad undersöknings- och forskningsverksamhet ju förr dess hellre komme till stånd, syntes, enligt vad lantbruksstyrelsen uttalat, ett eventuellt statsanslag böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, sedan verksamhetens planläggning gjorts till föremål för sedvanlig utredning, på det sätt och i den mån, Kungl. Maj:t må finna skäligt, användas för ändamålet.

Utskottet.

Utskottet finner det angeläget, att alla möjligheter till produktionens förbilligande tillvaratagas. En sådan möjlighet av betydande räckvidd ligger otvivelaktigt i en övergång i större utsträckning till billigare inhemskt foder. Utskottet delar till fullo motionärernas uppfattning angående vikten utav, att i sådant syfte ytterligare åtgärder snarast vidtagas till betesкультurens befrämjande. I likhet med lantbruksstyrelsen anser utskottet emellertid, att de av motionärerna föreslagna åtgärderna, som skulle medföra relativt betydande årliga anslag av statsmedel, måste underkastas närmare granskning av sakkunniga myndigheter. Ehuru väl ett bifall till motionärernas yrkanden sålunda icke nu torde kunna ifrågakomma, bör emellertid enligt utskottets mening i detta sammanhang framhållas angelägenheten utav, att erforderlig ytterligare utredning angående åtgärder i berörda syfte må bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag i ämnet må kunna föreläggas nästkommande års riksdag.

I enlighet härmed torde motionerna I:337 punkt 1—3 och II:553 punkt 1—3 icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Det i motionen I:305 punkt 3 gjorda yrkandet torde få anses besvarat genom utskottets här ovan gjorda uttalanden.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen måtte:

A: 1) med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 266 punkt 1 såsom organisationsbidrag till mjölkbedömningsföreningar för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra förslagsanslag* av 15,000 kronor;

2) med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 266 punkt 2 för anordnande av utbildningskurser för mjölkbedömare för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 3,000 kronor;

3) med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 266 punkt 3 såsom statsbidrag till »Mjölpropagandan» för bedrivande av kvalitetspropaganda för mjölk företrädesvis i de landsdelar, där en avsevärd smörproduktion för export äger rum, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra anslag* av 10,000 kronor;

4) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 4 för anordnande av fortbildningskurser för mejeripersonal för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 30,000 kronor;

5) *dels*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 5 om anslag för bidrag till avlöning av mejerikonsulenter, till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett *extra reservationsanslag* av 67,000 kronor att användas till bidrag för anställande av mejerikonsulenter hos sammanslutningar av mejerier eller hos hushållningssällskap eller eljest på sätt Kungl. Maj:t prövar lämpligt;

dels förklara, att motionerna I: 327, 329 och 336 första punkten samt II: 535, 536 och 548 första punkten, i den mån de ej kunna anses besvarade genom utskottets hemställan här ovan, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

6) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 6 samt i ämnet väckta motioner I: 336 andra punkten och II: 548 andra punkten, till bestridande av och såsom bidrag till resekostnader, för halvt år räknat, för mejerikonsulenter, till vilkas avlöning bidrag lämnas av statsmedel, för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra förslagsanslag* av 9,000 kronor;

7) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 7 — utöver det anslag, som beviljats i anledning av förslag i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln

punkt 5 — till en stipendiat i boskapsskötsel och mejerihushållning m. m. för budgetåret 1930/1931 under samma huvudtitel anvisa ett *extra anslag* av 2,500 kronor;

8) avslå Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 8 angående anslag för anställande av en mejeriingenjör;

9) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 9 till två stipendier å vardera 3,000 kronor för utbildande av tekniska experter på mejeriområdet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 6,000 kronor;

10) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 10, under framhållande av ovan angivna uppfattning rörande ersättning för deltagande i kursen, för anordnande av instruktionskurs för mejerikonsulenter för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 9,000 kronor;

11) a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 11

dels besluta, att en särskild fond, benämnd statens mejerilånefond, skall inrättas, i vilken fond den nuvarande norrländska andelsmejerifonden skall uppgå och från vilken fond lån må i mån av tillgång utlämnas för anläggande eller modernisering av andelsmejerier,

dels medgiva, att lån från statens mejerilånefond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de i proposition nr 266 angivna grunder med iakttagande av vad utskottet här ovan uttalat;

dels ock såsom kapital för statens mejerilånefond å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» anvisa ett *reservationsanslag* av 2,000,000 kronor, därav 1,800,000 kronor skola utgå av lånemedel;

b) avslå motionerna II: 549 och 552.

12) a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkterna 12—14 samt motionerna I: 336 tredje punkten och II: 548 tredje punkten

dels såsom statsbidrag till täckande av kostnaderna för svenska smörprovningarnas verksamhet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 81,900 kronor;

dels besluta, att genom statens försorg kontrollstationer för

smör och ägg skola anläggas i Malmö och Göteborg för här ovan angivna syften och i överensstämmelse med plan, som av Kungl. Maj:t godkännes;

dels för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »kontrollstationer för smör och ägg» anvisa ett *reservationsanslag* av 4,000,000 kronor att utgå av lånemedel;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som må finnas erforderliga för smörexportens koncentring i enlighet med av utskottet angivna grunder samt för exportsmörets intagande i kontrollstationerna i Malmö och Göteborg i och för kontroll, skötsel och förvaring före exportens verkställande;

b) avslå motionerna I: 324 och II: 528;

13) förklara, att motionerna I: 335 och II: 551 icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

B: a) i anledning av motionerna I: 328 och II: 531 och 537 för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 200,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, efter närmare utredning om anslagsbehovet i varje särskilt fall, av Kungl. Maj:t disponeras, i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna riktlinjer, såsom bidrag för vidtagande av åtgärder, ägnade att verksamt förbättra mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt hänseende, särskilt med hänsyn till ordnandet av exporthandeln med smör;

b) förklara, att motionerna I: 337 punkt 4 och II: 553 punkt 4 samt I: 305 punkt 1, i den mån de ej kunna anses besvarade i punkten a) här ovan, icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

C: 1) a) avslå motionerna I: 19 och II: 57;

b) avslå motionen II: 543;

c) avslå motionen II: 357;

2) a) avslå motionerna I: 20 och II: 58;

b) avslå motionerna I: 189 och II: 329;

c) avslå motionen II: 478;

D: avslå motionerna I: 338 och II: 545;

E: avslå motionen II: 125; samt

F: förklara, att motionerna I:337 punkt 1—3 och II:553 punkt 1—3 icke föranleda någon riksdagens åtgärd, ävensom att motionen I:305 punkt 3 skall anses besvarad genom riksdagens sålunda under denna punkt fattade beslut.

Stockholm den 15 maj 1930.

På särskilda utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

I detta ärendes slutliga behandling hava deltagit:

från första kammaren: herrar *S. Linders, G. R. Sederholm, B. H. von Stocckenström, J. Jönsson, Per J. Gustafsson, Carl A. Carlsson, A. E. Örne, I. E. Öhman, J. E. Björnsson, N. S. Norling, J. F. Gustafson* och *E. B. Berling*, samt

från andra kammaren: herrar *C. G. Ekman, E. O. Magnusson* i Tumhult, *P. E. Sköld, D. Hj. Pettersson* i Bjälbo, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *C. A. Anderson* i Storegården, *G. K. Pettersson* i Hällbacken, *A. I. Anderson* i Linköping, *K. A. E. Bergström* i Hälsingborg, *O. Jeppsson, K. A. M. Andersson* i Löbbo och *J. A. L. Persson* i Tidaholm.

Reservationer:

Vid punkt A: 6

av herr *Örne*, som ansett, att Kungl. Maj:ts förslag bort oförändrat tillstyrkas.

Vid punkt A: 9

av herrar *Linders, Örne, Sköld, Pettersson* i Hällbacken, *Bergström, Norling, Berling, Andersson* i Löbbo och *Persson* i Tidaholm, vilka ansett utskottets utlåtande i denna punkt böra vara av följande lydelse:

»Med hänsyn till den av utskottet — — — — för dylika stipendiers inrättande icke fortsatt giltighet.

I den mån behov skulle anses föreligga för åtgärders vidtagande från stats sida för att bereda enskilda ingenjörer och arkitekter möjlighet till specialutbildning å förevarande område, synes det utskottet erforderligt, att beslut härom föregås av närmare övervägande från Kungl. Maj:ts sida. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkt 9 angående stipendier för utbildande av tekniska experter å mejeriområdet.»

Vid punkt A: 12.

1) av herrar *Örne, Björnsson, Berling* och *Bergström* i Hälsingborg.

I likhet med utskottets majoritet dela vi Kungl. Maj:ts uppfattning angående behovet av en utvidgad kontroll över smörexporten till säkerställande av att exportsmörets kvalitet genomgående hålles på en erforderligt hög nivå. Vi kunna därför ansluta oss till vad utskottet yttrat och hemställt utom beträffande det av utskottet tillstyrkta förslaget om uppförande av kyllagerhus eller, som utskottet kallar dem, kontrollstationer.

Beträffande dessa synnerligen dyrbara fasta anläggningar finna vi nämligen utredningen otillfredsställande. Deras oundgänglighet för ävägbringandet av en tillfredsställande kontroll över exportsmöret synes oss icke ådagalagd i de föreliggande handlingarna. Ej heller föreligger någon tillfredsställande utredning beträffande de planerade byggnadernas ekonomiska bärighet. Då man icke ännu vet, i vilken utsträckning de lokaler, för vars uppförande medel nu skulle anvisas, skulle komma att bli uthyrda till exportfirmor, måste enligt vår mening uppförandet av kyllagerhus betraktas som en ren spekulationsaffär, fotad på lösa grunder. Ej ens en så betydelsefull angelägenhet som tomtfrågan, d. v. s. frågan om husens förläggning i respektive städer, är på förhand fullt klargjord, varför riksdagen i motsats till förhållandet vid alla andra statens byggnadsföretag skulle nödgas fatta beslutet om anslag utan att veta, var husen skola ligga eller huruvida tomter kunna på rimliga villkor anskaffas.

Det har framhållits, att smörexportörernas nuvarande förvaringslokaler för smör äro belägna på spridda ställen, varigenom kontrollen försvåras och fördyras, samt att vissa av dessa lokaler icke befinna sig i ett ur hygienisk synpunkt fullt tillfredsställande skick.

Vad den första av dessa två anmärkningar angår, förhåller det sig så, att kontrollanterna visserligen tillskyndas ett i viss mån ökat arbete genom förvaringslokalernas spridda förläggning. Men kontrollens effektivitet behöver dock enligt vår mening icke enbart på grund av detta förhållande äventyras. Även om kontrollen i någon mån därigenom skulle fördyras, så synes det oss dock vara i hög grad sannolikt, att fördyringen måste komma att stanna vid en ringa bråkdel av räntekostnaderna för de nya kyllagerhusen (kontrollstationerna).

Vad åter anmärkningarna mot förvaringslokalernas hygieniska lämplighet beträffar, torde det vara uppenbart, att smörexportörerna liksom övriga livsmedelshandlare kunna åläggas att, utan någon kostnad för det allmänna, sätta sina lokaler i oklanderligt skick. I varje fall lär detta innebära ett vida mindre ingrepp i deras näring än det åsyftade tvånget för dem att förhyra lokaler i statens lagerhus, ehuru de måhända äro genom för längre tid gällande hyreskontrakt bundna att erlægga hyra för sina nuvarande lokaler.

Med det nu sagda hava vi icke velat principiellt motsätta oss att staten skulle uppföra lagerhus. Vid närmare utredning kan denna åtgärd möjligen visa sig lämplig och ekonomiskt riktig. Men tills vidare saknas, såsom vi här framhållit, varje möjlighet att bilda sig ett säkert omdöme härom, enär flera här-

med sammanhängande omständigheter icke synas ha varit föremål för något mera ingående övervägande. Ett förhastat beslut i frågan skulle kunna leda till dryga utgifter och förluster för smörexporten utan motsvarande fördelar.

Sålunda synes det oss vara i hög grad av behovet påkallat, att frågan om lagerhusens framtida förvaltning är fullt klarlagd, innan planerna definitivt fastställas och uppförandet påbörjas. Försiktigheten bjuder nämligen, att den myndighet, som skall svara för sådana anläggningars drift och ekonomi, också blir i tillfälle att redan från början göra sina synpunkter gällande. I motsatt fall plägar det inträffa, att den förvaltande myndigheten skyller ett dåligt resultat på missgrepp av dem, som planlagt och uppfört anläggningarna.

Då frågan om smörexportens organisation alltjämt är under diskussion och klara linjer icke hunnit uppdragas, torde det icke vara lätt att redan nu fatta ståndpunkt till förvaltningsfrågan. Kommer exempelvis ett av mejerierna själva ägt och lett enhetligt exportföretag till stånd, vilket kan omhändertaga större delen av exporten, torde det vara lämpligast, att detta företag får bygga sådana lokaler, som enligt dess eget beprövande passa för företaget, och att ett eventuellt stöd från statens sida, om ett dylikt befinnes nödigt, får formen av exempelvis inteckningslån i den blivande fastigheten.

En annan fråga, som ävenledes måste undersökas, är, huru avnämarna av det svenska smöret komma att uppfatta inrättandet av statliga kyllagerhus. Det är icke uteslutet, att en dylik åtgärd kan visa sig föga gagnelig ur smörproducenternas synpunkt på grund av missuppfattningar, som konkurrenterna till den svenska exporten kunna finna med sin fördel förenligt att framkalla och underblåsa. Säkrast torde det i varje fall vara att undersöka, huru det förhåller sig i berörda hänseende, innan kapital bindes i dylika statliga anläggningar.

Enligt vår mening måste de utredningar i nu berörda och andra avseenden, som böra föregå uppförandet av de ifrågavarande kyllagerhusen, taga så lång tid, att arbetet på uppförandet av lagerhusen — om det befinnes fördelaktigt att bygga sådana — icke kan igångsättas före budgetåret 1931—1932. Utan att i minsta mån försena tillkomsten av anläggningarna, om de befinnas motiverade, kan sålunda Kungl. Maj:t förelägga nästa års riksdag proposition i ärendet.

Vi anse därför, att vad utskottet under A: 12 hemställt bort hava följande lydelse:

12) a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkterna 12—14 samt motionerna I: 336 tredje punkten och II: 548 tredje punkten

dels såsom statsbidrag till täckande av kostnaderna för svenska smörprovningarnas verksamhet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett *extra reservationsanslag* av 81,900 kronor;

dels att med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser anläggandet genom statens försorg av kyllagerhus för smör och ägg i Malmö och Göteborg samt anvisandet för ändamå-

let av ett reservationsanslag av 4 miljoner kronor, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om allsidig och skyndsamt utredning av frågan, huruvida statens medverkan för uppförandet av lokaler för kontroll och förvaring av exportsmör är nödvändig eller gagnelig, samt därest så befinnes vara fallet, på vilket sätt dylik medverkan lämpligast bör ske;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som må finnas erforderliga för smörexportens koncentring till vissa hamnar;

b) avslå motionerna I: 324 och II: 528;

2) av herrar *Sederholm, Magnusson* i Tumhult, *Sköld, Norling, Andersson* i Löbbo och *Persson* i Tidaholm, vilka ansett utskottets utlåtande böra vara av följande lydelse:

»Utskottet delar Kungl. Maj:ts uppfattning — — — — — en effektiv exportkontroll till rimliga kostnader.

Vad beträffar det motionsvis framförda yrkandet, att möjlighet skulle beredas till export av smör jämväl över Halmstad, liksom även departementschefens uttalande i samma syfte, anser utskottet sig icke för närvarande böra taga ståndpunkt härtill. Då, såsom utskottet nedan förordar, spørsmålet om lagerhusen i vissa avseenden torde böra upptagas till förnyad prövning, läser den avsedda koncentrationsplanen, vartill utskottet i princip uttalar sin avslutning, icke kunna omedelbart träda i kraft i sin fulla omfattning. Därför synes det utskottet, som om jämväl frågan om de hamnar, varöver smörexporten skulle få äga rum, bör underkastas ytterligare prövning. Intill dess slutgiltig ståndpunkt intagits i denna fråga, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva de modifikationer beträffande exportens koncentring, som kunna anses påkallade.

Beträffande kontrollens omfattning finner utskottet — — — — —»;

3) av herrar *Örne, Björnsson, Berling* och *Bergström* i Hälsingborg, vilka subsidiärt instämt i den av herr *Sederholm* m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen;

4) av herr *Pettersson* i Hällbacken.

Vid punkt A: 13

av herr *Björnsson*.

Vid punkt C

av herr *Per J. Gustafsson*.

Vid punkt C: 1 b

av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, som ansett, att utskottets utlåtande och hemställan på denna punkt bort vara av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 11 saml. 3 häft. (Nr 3.)

Den senaste tidens prisfall för smör på exportmarknaden har enligt utskottets mening i än högre grad än förut aktualiserat frågan att genom lämpliga åtgärder söka giva lantmännen ett bättre ekonomiskt utbyte särskilt av mjölkproduktionen. Bland de förslag, som i sådant syfte framlagts till övervägande, synes utskottet den i motionen II: 543 väckta tanken på införande av en avgift å importerade fodermedel och denna avgifts restituerande vid exporten av smör vara förtjänt av allvarligt beaktande.

Utskottet anser sig böra framhålla, att den tankegång, på vilken ifrågavarande förslag synes vara baserat, i själva verket är densamma, som ligger till grund för restitutionsinstitutet i allmänhet i vårt lands och även i andra länders tullagstiftning. Den principiella innebörden i förslaget är, att en å råvaran åsatt importavgift skall av fabrikanten återbekommas vid utförseln av färdigfabrikatet, vid vars tillverkning ifrågavarande råvara eller råvara av enahanda slag tagits i bruk. Att icke låta en sådan tullrestitutionsprincip, som sedan gammalt befunnits lämplig och gagnelig för den industriella produktionens vidkommande, även gälla med avseende å produktionen av mjölk och smör, skulle enligt utskottets mening utgöra en alltför hårddragen och mot jordbruket orättvis tolkning av principen i fråga.

Då utskottet alltså funnit sig böra ägna uppmärksamhet åt nu behandlade motion, har utskottet i samband med densamma också beaktat en på utskottets uppdrag av direktören L. Nannesson gjord beräkning rörande kostnaderna för framställning av mjölk, fläsk och ägg vid olika lägen i fråga om foderkostnaderna. I denna beräkning, som finnes fogad som bilaga till utskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, kommer Nannesson till det resultatet, att en variation av ett öre i priset per foderenhet skulle betyda i medeltal 0.83 öres variation i produktionskostnaderna per kg. mjölk. Så vitt utskottet kan finna, är det tydligen en beräkning av dylikt slag, som ligger till grund för det i motionen II: 543 framförda förslaget om ett exportstöd av 40 öre per kg. exportsmör, som ur riket utföres. Därvid torde man hava räknat med en importavgift motsvarande 2 öre per foderenhet, vilket alltså skulle betyda cirka 1.6 öres förhöjning i produktionskostnaderna per kg. mjölk. Då det i allmänhet åtgår 25 kg. mjölk för framställning av ett kg. smör, skulle alltså det belopp, som mejeriet skulle restitutionsvis återbekomma vid exporten, uppgå till $25 \times 1.6 = 40$ öre per kg. smör, d. v. s. samma belopp, som av motionären föreslagits såsom exportstöd.

Att ett sådant system som det nu avsedda skulle kunna betecknas såsom dumping, synes utskottet varken befogat eller sannolikt. Om så skedde, skulle uppenbarligen nästan all restitution utav tull å råvaran eller halvfabrikatet vid export av färdigfabrikat jämväl böra betecknas såsom dumping. Någon sådan uppfattning om tullrestitutionens innebörd och syfte har, utskottet veterligt, aldrig kommit till synes och torde näppeligen heller kunna med fog göras gällande. Ur handelspolitisk synpunkt skulle några betänkligheter mot den föreslagna anordningen sålunda sannolikt icke behöva hysas.

Då priset inom landet å mjölk och mejeriprodukter enligt erfarenheten helt och hållet vilar på det pris, som uppnås å exportsmöret, är det tydligt, att

hela mjölkproduktionen skulle hava ett indirekt gagn av ett dylikt restitutionssystem och den därigenom åstadkomna förhöjningen i exportpriset. Framhållas bör, att exporten av smör under alla förhållanden icke kan antagas komma att utgöra annat än en mindre del av hela smörproduktionen, varför de föreslagna importavgifterna å fodermedel synas i huvudsak kunna förslå till restitutionernas gäldande.

Därest ett system av nu avsett slag skulle komma till genomförande, borde givetvis — såsom också blivit i motionen framhållet — motsvarande restitution medgivas jämväl vid export av övriga animaliska produkter, såsom fläsk, ägg och levande svin.

Av ovan anförda skäl har utskottet funnit det i motionen framförda uppslaget vara förtjänt av sådant beaktande, att utskottet ansett sig böra föreslå riksdagen

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående införande av importavgift å fodermedel och medgivande av en mot denna avgift svarande restitution vid export av runmärkt smör, i syfte att därigenom bereda stöd åt mjölkproduktionen, ävensom om framläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag i ämnet.

Vid punkt C: 2 c

av herrar *Jönsson* i Slåtåker, *Gustafson* i Domö, *Öhman*, *Magnusson* i Tumhult, *Pettersson* i Bjälbo, *Anderson* i Storegården och *Anderson* i Linköping, som ansett, att utskottets utlåtande och hemställan på denna punkt bort vara av följande lydelse:

Då utskottet föreslagit en rad åtgärder för att främja avsättningen av våra mejeriprodukter i utlandet, synas alla skäl tala för, att befintliga möjligheter för avsättningen på hemmamarknaden i största möjliga utsträckning tillvaratagas. Såsom i motion II: 478 framhålles ha vi en ganska betydande import av kondenserad mjölk. Under senare tid har en del mejerier i Västergötland och Skåne börjat intressera sig för denna näringsgren, men den utländska konkurrensen har oftast varit de nystartade inhemska företagen övermäktig. Vid 1929 års tulltaxerevision förändrades tullrubriken från värdetull (15 % av värdet) till vikttull (10 kr. pr. 100 kg.), vilket innebar någon minskning i tullskyddet. En höjning av tullsatsen i enlighet med motionärernas förslag synes oss därför vara skälig, varför vi hemställa,

att riksdagen med bifall till motion II: 478 ville besluta, att rubrik nr 64 i 1930 års tulltaxa måtte erhålla följande ändrade lydelse.

Statistiskt nr		Tull för 100 kg	Redovisnings grund	Tulltaxe-nr
64	»Mjök och grädde:» kondenserad	N 20: —	kg. kr.	20